

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο

Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα

Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

**[Ο επιχειρησιακός σχεδιασμός σε Ο.Τ.Α: ο ρόλος του
περιβαλλοντικού σχεδιασμού και η σημασία του στη
τοπική ανάπτυξη]**

Γκοδοσίδης Ιωάννης

Η εργασία υποβάλλεται ως απαιτούμενο για την απόκτηση Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στην Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση

**Department of Political Studies and International Relations - University of
Peloponnese**

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**[The operational planning in municipalities: the role
of environmental planning and its importance to the
local growth]**

Gkodosidis Ioannis

Komotini, September 2016

Copyright © Γκοδοσίδης Ιωάννης, 2016.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην

« Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση »

που απονέμει το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Εγκρίθηκε την **21^η Οκτωβρίου 2016** από την εξεταστική επιτροπή:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΒΑΘΜΙΑΔΑ

Γεώργιος Γαλανός (Επιβλέπων)

ΛΕΚΤΟΡΑΣ

Θεόδωρος Κουτρούκης

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Γεώργιος Δρογαλάς

ΛΕΚΤΟΡΑΣ

**«ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ
ΕΥΘΥΝΗΣ»**

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία, είτε βάση επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Διπλωματική μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Διπλωματική Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δε μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα :

Ιωάννης Γκοδοσίδης

Υπογραφή:

Ημερομηνία

10/11/2016

“Κάθε άνθρωπος έχει ένα θεμελιώδες δικαίωμα για ένα περιβάλλον ποιότητας που επιτρέπει μια ζωή αξιοπρέπειας και υγείας.”

**(Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον,
Στοκχόλμη,1972)**

Ευχαριστίες

Καταρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Γαλανό Γεώργιο, ο οποίος μου έδωσε την δυνατότητα να διερευνήσω το διαπραγματευόμενο θέμα και κατάφερε να με υποκινήσει να ολοκληρώσω επιτυχώς την προσπάθειά μου. Οι γνώσεις του, οι συμβουλές και οι παραινέσεις του ήταν πολύ χρήσιμες για την πρόοδο της εργασίας μου.

Ακόμη ευχαριστώ όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος με τους οποίους συνεργάστηκα και αντάλλαξα απόψεις και ιδέες κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέδωσαν.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, διότι ήταν πάντα δίπλα μου και με την αμέριστη συμπαράστασή τους κατάφερα τα περισσότερα έως σήμερα, καθώς και την γυναίκα μου Μαρία για την ειλικρινή κατανόηση και πολύτιμη στήριξη που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας εργασίας, όσο και για την αγάπη και αφοσίωση που μου δείχνει κάθε μέρα.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τη δομή, τα στάδια υλοποίησης, τα κρίσιμα σημεία και τα οφέλη του επιχειρησιακού σχεδιασμού σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, να αναλύσει τις πτυχές, τις ιδιαιτερότητες και τα βήματα υλοποίησης του χωροταξικού, πολεοδομικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, και να συνδέσει τα επιχειρησιακά προγράμματα μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού των Δήμων με τους πολύπλευρους άξονες του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Μελετήθηκαν τα επιχειρησιακά προγράμματα για τη περίοδο 2015-2019 των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης και προσδιορίστηκαν τα οφέλη της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών αξόνων στο συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό από κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής σκοπιάς.

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρησιακός σχεδιασμός, χωροταξικός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός, περιβαλλοντικός σχεδιασμός

Abstract

The purpose of this paper is to present the structure, the stages of implementation, the critical points and the benefits of the operational planning in the municipalities, to analyze the aspects, the features and the steps of implementation of spatial, urban and environmental planning, and to link the operational programs through strategic planning of municipalities with their multifaceted axis of environmental planning. Studied the operational programs for the period 2015-2019 of the municipalities of Komotini and Xanthi, the benefits of integrating the environmental axis in the overall strategic planning of social, economic and environmental terms were identified.

Keywords: operational planning, spatial planning, urban planning, environmental planning

Περιεχόμενα

Σελ.

Ευχαριστίες	VI
Περίληψη	VII
Abstract	VIII
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	X
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	X
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΗΜΩΝ	1
1.1 Εισαγωγή στα Επιχειρησιακά Προγράμματα Δήμων	1
1.1.1 Ορισμοί και ορολογία	2
1.2 Αντικείμενο και σκοπιμότητα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.....	3
1.3 Χαρακτηριστικά των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.....	5
1.4 Βασικά στάδια κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο-ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	6
2.1 Εισαγωγή	8
2.2 Χωροταξικός σχεδιασμός	9
2.2.1 Η εξέλιξη του χωροταξικού σχεδιασμού	9
2.2.2 Το Γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης	11
2.2.3 Ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης	12
2.3 Πολεοδομικός σχεδιασμός.....	13
2.3.1 Τα βασικά επίπεδα του πολεοδομικού σχεδιασμού και το νομοθετικό πλαίσιο	14
2.3.2 Ο πολεοδομικός σχεδιασμός ως στρατηγική	15
2.3.3 Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και ο πολεοδομικός σχεδιασμός.....	16
2.4 Περιβαλλοντικός σχεδιασμός	17
2.4.1 Πολιτικές του περιβαλλοντικού σχεδιασμού.....	18
2.4.2 Τομείς και αρχές του βιοκλιματικού αστικού σχεδιασμού	19
2.4.3 Παράγοντες περιβαλλοντικού σχεδιασμού.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο- ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΗΜΩΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΚΑΙ ΞΑΝΘΗΣ- ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ, ΣΥΓΚΡΙΣΗ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	25
4.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Κομοτηνής.....	25
4.1.1 Περιγραφή των τομέων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος Δήμου Κομοτηνής	25

4.1.2 Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του τομέα περιβάλλοντος του Δήμου Κομοτηνής	28
4.1.3 Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του Δήμου Κομοτηνής στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και της οικολογίας.....	30
4.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ξάνθης	32
4.2.1 Περιγραφή των τομέων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος του Δήμου Ξάνθης	33
4.2.2 Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του τομέα περιβάλλοντος του Δήμου Ξάνθης	34
4.2.3 Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του Δήμου Ξάνθης στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και της οικολογίας	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	48

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Νομοθετικό πλαίσιο Πολεοδομικού & Χωροταξικού Σχεδιασμού σελ 14

Πίνακας 4.1: Σύγκριση επιχειρησιακών σχεδίων Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης Σελ.40

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σχήμα 2.1: Βήματα κατάρτισης του επιχειρησιακού προγράμματος Δήμου σελ.8

Σχήμα 3.1: Η διαδικασία του πολεοδομικού σχεδιασμού σελ 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΗΜΩΝ

1.1 Εισαγωγή στα Επιχειρησιακά Προγράμματα Δήμων

Στο πλαίσιο μιας διαδικασίας εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και της λειτουργίας των Δήμων και με τελικό σκοπό την ανάπτυξη μόνιμων δομών προγραμματισμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των ενεργειών και δράσεων των Ο.Τ.Α Α' βαθμού, θεσπίστηκε για πρώτη φορά με τα άρθρα 203 και 207 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006) η υποχρέωση κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τους Πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α, με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων. Επίσης, με το άρθρο 266 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α'/07.06.2010) “ Νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης”, επιβεβαιώνεται η υποχρέωση κατάρτισης επιχειρησιακού προγράμματος από τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α, όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του άρθρου 79 του Ν. 4172/2013.

Ο ρόλος των Δήμων δεν είναι μόνο η παροχή δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες, αλλά συμπεριλαμβάνει και τη λειτουργία τους ως πολιτικούς, κοινωνικούς και αναπτυξιακούς πυλώνες της δημόσιας ζωής. Για να γίνει αυτό, είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός μηχανισμού προγραμματισμού που θα οργανώνει, θα αποτυπώνει και θα ελέγχει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της λειτουργίας του Δήμου τόσο στο εσωτερικό του περιβάλλον, όσο και στη ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχει στους πολίτες. Ο μηχανισμός αυτός εκφράζεται με τη κατάρτιση του επιχειρησιακού σχεδίου, το οποίο φιλοδοξεί να εισάγει μόνιμες εσωτερικές διαδικασίες και συστήματα προγραμματισμού για τη παρακολούθηση και μέτρηση των αποτελεσμάτων των δράσεων των Δήμων. Το επιχειρησιακό σχέδιο στοχεύει στη δημιουργία ενός μόνιμου και δυναμικού εργαλείου διοίκησης, το οποίο θα προσδιορίζει την βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή κατεύθυνση και θα καθορίζει τον αντίστοιχο οδικό χάρτη ενεργειών και δράσεων. Έχει πολυτομεακό και πολύπλευρο χαρακτήρα, καθώς τα αντικείμενα και θέματα που πραγματεύεται αφορούν το σύνολο των καθημερινών

θεμάτων που αντιμετωπίζουν οι δημοτικές αρχές και οι πολίτες. Για τη σύνταξή του απαιτείται η συνολική συμμετοχή αιρετών, υπηρεσιακών στελεχών, κοινωνικών ομάδων,, οικονομικών φορέων και μεμονωμένων πολιτών που θα εντοπίσουν τα κρίσιμα ζητήματα της τοπικής κοινωνίας και θα συνδιαμορφώσουν τη πολιτική που θα ακολουθηθεί. (ΕΕΤΑΑ, 2011)

1.1.1 Ορισμοί και ορολογία

Η βασική τεχνική ορολογία που συναντάται στα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων, αλλά και στη παρούσα εργασία, συνοψίζεται στους ακόλουθους όρους:

- **Επιχειρησιακό πρόγραμμα:** ολοκληρωμένο πρόγραμμα τοπικής και οργανωτικής -λειτουργικής ανάπτυξης σε εναρμόνιση με τις κατευθύνσεις του αναπτυξιακού σχεδιασμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Περιλαμβάνει όχι μόνο τις τοπικές επενδύσεις και υποδομές, αλλά και στη βελτίωση της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Δήμου.
- **Όραμα:** η συνοπτική διατύπωση της επιθυμητής μελλοντικής κατάστασης του Δήμου. Περιλαμβάνει το όραμα της τοπικής ανάπτυξης και το όραμα της εσωτερικής ανάπτυξης του Δήμου ως οργανισμού.
- **Αποστολή:** η συνοπτική διατύπωση του σκοπού και του ρόλου του Δήμου. Περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ο Δήμος θα υλοποιήσει το όραμά του.
- **Κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης:** τα πιο σημαντικά, από στρατηγικής σκοπιάς, ζητήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος τόσο στο εσωτερικό του περιβάλλον όσο και τα προβλήματα της ευρύτερης περιοχής. Αξιοποιώντας την ανάλυση SWOT, εντοπίζονται οι δυνάμεις και οι ευκαιρίες που πρέπει να εκμεταλλευτεί η Δημοτική αρχή προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες του εσωτερικού της περιβάλλοντος και τις απειλές από εξωτερικές πηγές.
- **Στρατηγική:** ένα ολοκληρωμένο σύνολο επιμέρους στόχων που αποσκοπούν στην εκπλήρωση της αποστολής και στην επίτευξη του οράματος του Δήμου.
- **Στρατηγικό σχέδιο:** αποτελεί μέρος του επιχειρησιακού σχεδίου, εγκρίνεται από το Δημοτικό Συμβούλιο και περιλαμβάνει την αποτύπωση και αξιολόγηση της

υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής και του εσωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, το όραμα και την αποστολή, τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης και εσωτερικής λειτουργίας, καθώς και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του Δήμου.

- **Αναπτυξιακές προτεραιότητες:** περιλαμβάνουν τους άξονες (γενικές προτεραιότητες), τα μέτρα (υποδιαίρεση των αξόνων) και τους στόχους που συνολικά διαμορφώνουν ιεραρχικό διάγραμμα του Δήμου, μέσω του οποίου γίνεται η εξειδίκευση της αποστολής και του οράματος του.
- **Σχέδιο δράσης:** μια συνεκτική ομάδα στόχων και δράσεων που οδηγούν στην επίτευξη ενός στόχου. (ΕΕΤΑΑ, 2011, σελ 64.68)

1.2 Αντικείμενο και σκοπιμότητα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Η κατάρτιση των επιχειρησιακών προγραμμάτων φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα μόνιμο και δυναμικό εργαλείο διοίκησης που θα προσδιορίζει με ολοκληρωμένο τρόπο την αναπτυξιακή κατεύθυνση των Δήμων για την ευρύτερη τοπική περιοχή και κοινωνία σε συνδυασμό με την βέλτιστη εσωτερική οργάνωση και λειτουργία, η οποία θα καθορίζεται από έναν οδικό χάρτη δράσεων, ενεργειών και έργων.

Συνοπτικά, οι γενικοί σκοποί των επιχειρησιακών προγραμμάτων είναι οι ακόλουθοι:

- **Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης**

Σχετικά με την τοπική ανάπτυξη, κύριο μέλημα του επιχειρησιακού προγράμματος είναι η προστασία και η αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Οι επιμέρους στόχοι σχετίζονται με τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξή του με βάση τις αρχές της αειφορίας, τη βελτίωση της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος και την αναβάθμιση των υποδομών και των δικτύων μεταφορών και εξυπηρέτησης. Οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται με την υλοποίηση έργων υποδομής, τεχνικών έργων και παρεμβάσεων, καθώς και κανονιστικών ρυθμίσεων.

Η τοπική ανάπτυξη επιτυγχάνεται επίσης με την βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας των δημοτών, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, της στήριξης των τοπικών επιχειρήσεων και προϊόντων, της στήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας, της συνεργατικότητας, των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ακόμα, η στήριξη με δράσεις που ενισχύουν και ενδυναμώνουν τον κοινωνικό χαρακτήρα του

Δήμου, όπως αθλητικές δράσεις και διοργανώσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις που ενισχύουν τα τοπικά ήθη, έθιμα και αναδεικνύουν τον τοπικό χαρακτήρα του Δήμου, καθώς και η διοργάνωση τοπικών εκδηλώσεων και σεμιναρίων εκμάθησης της τοπικής ιστορίας.

- **Εσωτερική ανάπτυξη του Δήμου ως οργανισμού**

Ο Δήμος ως φορέας παροχής συλλογικών αγαθών και υπηρεσιών, αλλά και ως κοινωνικός και πολιτικός θεσμός, στοχεύει πρωτίστως στη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας ως προς τη παροχή υπηρεσιών του προς τον πολίτη, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της παραγωγικής του ικανότητας. Επιπρόσθετος στόχος αποτελεί η βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης, μέσω της ορθολογικής οικονομικής διαχείρισης, του ορθού οικονομικού προγραμματισμού και της παρακολούθησης του κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών και με τη χρήση δεικτών.

- **Ανάπτυξη συνεργασιών του Δήμου**

Οι αρμοδιότητες των Δήμων δεν πρέπει να περιορίζονται στα στενά θεσμικά όρια, αλλά να αναζητούνται νέες συνεργασίες μέσω της ανάπτυξης δικτύων συνεργασίας με τοπικούς κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς και οργανώσεις όπως είναι κοινωνικοί σύλλογοι, επιμελητήρια, πανεπιστήμια, ιδιωτικές επιχειρήσεις, με όμορους γειτονικούς Δήμους ή Δήμους με παρόμοια χαρακτηριστικά, καθώς και σε ανώτερο επίπεδο με την Περιφέρεια και τη Κεντρική Διοίκηση και φορείς. **(Στρατηγικό σχέδιο Δήμου Καβάλας 2015-2019)**

1.3 Χαρακτηριστικά των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός επιχειρησιακού προγράμματος συνοψίζονται στα παρακάτω:

- **είναι ολοκληρωμένο πρόγραμμα τοπικής ανάπτυξης και βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας του Δήμου.** Αποσκοπεί στην ενίσχυση των τοπικών επενδύσεων και των αναπτυξιακών υποδομών, αλλά και στη βελτίωση της υφιστάμενης δομής και λειτουργίας των υπηρεσιών του Δήμου και των Νομικών του Προσώπων.

- **Αποτελεί το πενταετές πρόγραμμα δράσης του Δήμου.** Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα αποτυπώνεται η βούληση και το όραμα του Δήμου, καθώς και οι προτεραιότητες του αναπτυξιακού σχεδιασμού.
- **Είναι οργανικό στοιχείο της καθημερινής λειτουργίας και διοίκησης του Δήμου και μέρος του προγραμματικού του κύκλου:** αποτελεί αντικείμενο συνεχούς παρακολούθησης και βελτίωσης από τους αιρετούς και την διεύθυνση προγραμματισμού του Δήμου.
- **Υλοποιείται μέσω του ετήσιου προγράμματος δράσης του Δήμου:** το συνολικό πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα κατανέμεται και εξειδικεύεται στα ετήσια προγράμματα δράσης και στη συνέχεια επιμερίζεται στα τμήματα και τις Διευθύνσεις του Δήμου, ανάλογα με το αντικείμενό τους.
- **Εκπονείται με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων:** κατά τη περίοδο προετοιμασίας και οργάνωσης της σύνταξης του επιχειρησιακού σχεδίου συμμετέχουν τα **αιρετά όργανα** όπως είναι το Δημοτικό Συμβούλιο, οι Αντιδήμαρχοι, τα Διοικητικά συμβούλια των Νομικών Προσώπων και τα συμβούλια τοπικών και Δημοτικών Κοινοτήτων, τα **υπηρεσιακά στελέχη** (προϊστάμενοι υπηρεσιών, διευθυντές), οι **τοπικοί φορείς και ομάδες δημοτών**, καθώς και οι **φορείς της Περιφέρειας**.
- **Αξιοποιεί δείκτες επίδοσης:** το επιχειρησιακό σχέδιο καθορίζει μετρήσιμους γενικούς και ειδικούς στόχους, οι οποίοι παρακολουθούνται και ελέγχεται ο βαθμός επίτευξής τους. Οι δείκτες, ανάλογα με το αντικείμενο που αξιολογούν, αξιοποιούν διάφορα στοιχεία του Δήμου όπως τα έσοδα-έξοδα, τους πόρους, τις εκροές και οδηγούν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα το οποίο επιφέρει περαιτέρω συμπεράσματα και αναλύσεις, ενώ παρακολουθείται η εξέλιξή του ανά τακτά χρονικά διαστήματα. **(Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Αλιάρτου-Θεσπιέων 2014-2019, σελ. 17-19)**

1.4 Βασικά στάδια κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Η διαδικασία σύνταξης και κατάρτισης ενός επιχειρησιακού σχεδίου περιλαμβάνει τρεις διακριτές περιοχές με επιμέρους βήματα η κάθε μία, από την οργάνωση και την προετοιμασία για την συγκέντρωση όλων των απαραίτητων στοιχείων ως την τελική

έγκριση του επιχειρησιακού σχεδίου. Τα βήματα που περιλαμβάνονται σε κάθε φάση είναι τα ακόλουθα:

Α' ΦΑΣΗ: Αποτύπωση και αξιολόγηση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου

➤ **Βήμα 1: Προετοιμασία και οργάνωση:** το πρώτο βήμα αφορά την προετοιμασία και την οργάνωση της όλης διαδικασίας κατάρτισης του επιχειρησιακού προγράμματος, με ενέργειες όπως η συγκρότηση της Ομάδας Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ), η διατύπωση των αναπτυξιακών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της Δημοτικής Αρχής, ο χρονοπρογραμματισμός της διαδικασίας, καθώς και η ενημέρωση όλου του προσωπικού για τις βασικές αρχές της Δημοτικής Αρχής.

➤ **Βήμα 2: Συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση της ευρύτερης περιοχής του Δήμου:** αποτυπώνεται η γενική, μακροσκοπική εικόνα του Δήμου και αναφέρονται τα γεωγραφικά, πληθυσμιακά, κοινωνικά οικονομικά, πολεοδομικά, περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της. Έπειτα, εντοπίζονται τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής ανάπτυξης ανά θεματικό τομέα (περιβάλλον και ποιότητα ζωής, κοινωνική πολιτική-υγεία-παιδεία-πολιτισμός και αθλητισμός, τοπική οικονομία και απασχόληση), με τη χρήση ερωτηματολογίων, αλλά και άλλων πηγών μέσω της βιβλιογραφίας.

➤ **Βήμα 3: Συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση του Δήμου και των Νομικών του Προσώπων:** με τη χρήση ερωτηματολογίων, οι προϊστάμενοι και Διευθυντές των υπηρεσιών του Δήμου και των Νομικών Προσώπων, περιγράφουν και αξιολογούν εν συντομία τα κύρια λειτουργικά, οργανωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της κάθε υπηρεσίας. Οι τομείς ενδιαφέροντος είναι οι διαδικασίες λειτουργίας της κάθε υπηρεσίας, η οργάνωση και οι συνεργασίες με άλλες υπηρεσίες, το ανθρώπινο δυναμικό, οι υλικοτεχνικές υποδομές και τα οικονομικά στοιχεία. Έπειτα, με τη βοήθεια της ανάλυσης SWOT, εντοπίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία της κάθε υπηρεσίας και καταγράφονται τα κρίσιμα σημεία ανάπτυξης.

➤ **Βήμα 4: Καθορισμός της στρατηγικής και των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του Δήμου:** επιλέγεται η στρατηγική που θα ακολουθήσει ο Δήμος στην προγραμματική περίοδο, καθορίζονται οι γενικοί και ειδικοί στόχοι και ομαδοποιούνται σε άξονες και μέτρα, ενώ διατυπώνεται σαφώς το όραμα και οι αρχές διακυβέρνησης.

Β' ΦΑΣΗ: Έγκριση στρατηγικού σχεδίου- διαβούλευση

➤ **Βήμα 5: Έγκριση στρατηγικού σχεδίου και διαδικασίες διαβούλευσης:** σε αυτό στάδιο εγκρίνεται το στρατηγικό σχέδιο από το Δημοτικό Συμβούλιο, δημοσιοποιείται μέσω των διαθέσιμων τρόπος προβολής του Δήμου, συνοψίζονται τα συμπεράσματα από τις διαδικασίες διαβούλευσης και ενημερώνονται οι αρμόδιες υπηρεσίες.

Γ' ΦΑΣΗ: Επιχειρησιακός σχεδιασμός

➤ **Βήμα 6: Κατάρτιση σχεδίων δράσης:** περιλαμβάνουν στόχους και εξειδικευμένες δράσεις για την επίτευξη του καθενός από τους γενικούς στόχους του επιχειρησιακού σχεδίου

➤ **Βήμα 7: Πενταετής προγραμματισμός των δράσεων-οικονομικός προγραμματισμός:** σε αυτό το βήμα ιεραρχούνται και προγραμματίζονται οι δράσεις του προηγούμενου βήματος. Καθορίζεται η αρμόδια υπηρεσία για κάθε δράση, το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνικές υποδομές, εκτιμάται ο προϋπολογισμός της δράσης, οι πηγές χρηματοδότησης και κατανέμονται τα πιθανά έσοδα για την κάλυψη των δαπανών των δράσεων.

➤ **Βήμα 8: Προσδιορισμός των δεικτών παρακολούθησης:** προσδιορίζονται οι κατάλληλοι δείκτες μέσω των οποίων θα πραγματοποιείται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της επίτευξης των επιμέρους στόχων του επιχειρησιακού προγράμματος. Διακρίνονται σε δείκτες εισροών, εκροών και αποτελέσματος.

➤ **Βήμα 9: Έγκριση του Επιχειρησιακού προγράμματος και τελικές ενέργειες:** στο τελευταίο βήμα εγκρίνεται το επιχειρησιακό πρόγραμμα από το ΔΣ του κάθε Νομικού Προσώπου του Δήμου, ολοκληρώνεται το τελικό σχέδιο από την υπηρεσία προγραμματισμού και ανάπτυξης, υποβάλλεται προς έγκριση από την Εκτελεστική Επιτροπή προς το Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο εγκρίνει το σχέδιο, ελέγχεται η νομιμότητά του από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και τέλος δημοσιοποιείται από τον Δήμο. (ΕΕΤΑΑ, 2011, σελ. 16-21)

Συνοπτικά, στο ακόλουθο σχήμα συνοψίζονται τα βήματα για την κατάρτιση του επιχειρησιακού προγράμματος ενός Δήμου.

Σχήμα 2.1

Βήματα κατάρτισης του επιχειρησιακού προγράμματος Δήμου

Βήμα 1	⇒	Προετοιμασία & οργάνωση	ΣΤΑΔΙΟ Α ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
Βήμα 2	⇒	Περιγραφή και αξιολόγηση της κατάστασης της περιοχής του Δήμου	
Βήμα 3	⇒	Περιγραφή & αξιολόγηση του Δήμου και των νομικών προσώπων	
Βήμα 4	⇒	Καθορισμός της στρατηγικής και των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων	
Βήμα 5	⇒	Έγκριση του στρατηγικού σχεδίου και διαδικασίες διαβούλευσης	ΣΤΑΔΙΟ Β ΕΓΚΡΙΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ - ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ
Βήμα 6	⇒	Κατάρτιση σχεδίων δράσης	ΣΤΑΔΙΟ Γ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Βήμα 7	⇒	Τριετής προγραμματισμός δράσεων	
Βήμα 8	⇒	Οικονομικός προγραμματισμός	
Βήμα 9	⇒	Ολοκλήρωση του προγράμματος και τελικές ενέργειες	ΣΤΑΔΙΟ Δ ΤΕΛΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Αλιάρτου-Θεσπιάων 2015-2019

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο ακόλουθο κεφάλαιο θα προσδιοριστούν οι έννοιες του χωροταξικού, του πολεοδομικού και του περιβαλλοντικού σχεδιασμού, οι διαφοροποιήσεις και οι επικαλύψεις τους, καθώς και η συνεισφορά του κάθε είδους σχεδιασμού ξεχωριστά στο επιχειρησιακό πρόγραμμα. Το αντικείμενο του πολεοδομικού σχεδιασμού είναι η πόλη ή ο οικισμός, ενώ η χωροταξία αναφέρεται σε μεγαλύτερες γεωγραφικές ενότητες όπως είναι ο νομός, η περιφέρεια ή το σύνολο της επικράτειας. Η χωροταξία έχει γενικότερους στόχους, ενώ η πολεοδομία επικεντρώνεται με λεπτομέρεια σε κάθε επέμβαση στο χώρο.

Από την άλλη πλευρά ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός επηρεάζουν άμεσα την πλειονότητα των παραμέτρων του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Πολλά από τα περιβαλλοντικά ζητήματα των πόλεων αφορούν λάθη και αστοχίες κατά τον σχεδιασμό ή την αδυναμία εφαρμογής του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και συνεπώς κρίνεται απαραίτητη η ενσωμάτωση βιοκλιματικών αρχών σχεδιασμού στο γενικότερο πλαίσιο στρατηγικού σχεδιασμού μέσω του επιχειρησιακού σχεδίου των Δήμων.

2.2 Χωροταξικός σχεδιασμός

Η έννοια της χωροταξίας αναφέρεται σε ένα πλέγμα διαδικασιών, θεσμών και πρακτικών που αφορούν την οργάνωση, την ανάπτυξη και τον συνολικό σχεδιασμό του χώρου σε επίπεδο υπερτοπικό, λαμβάνοντας υπόψη σημαντικά δεδομένα για ένα συγκεκριμένο χώρο όπως είναι η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού, η διαχείριση των φυσικών πόρων, οι χρήσεις γης, οι μεταφορές και οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες (**Παπαπετρόπουλος, 2009**). Ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι η διαδικασία με την οποία κατανέμονται σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και με μακροπρόθεσμο ορίζοντα οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες οι οποίες υπόκεινται σε ορισμένους κοινωνικο-οικονομικούς περιορισμούς. Περιλαμβάνει τη μελέτη των χρήσεων γης και τις πιθανές συγκρούσεις χρήσεων γης, την οργάνωση του δικτύου των οικισμών, τα δίκτυα μεταφορών και τις ροές τους και τη σχέση χώρου, περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Είναι συνολικός, ολοκληρωμένος, υπερτοπικός, προσανατολισμένος στο μέλλον, με δυναμικό χαρακτήρα και έχει ως στόχο την προστασία και την ανάπτυξη του χώρου και του περιβάλλοντος. Αποτελεί μια διεπιστημονική, στρατηγική προσέγγιση η οποία ρυθμίζει και προσαρμόζει στο χώρο τις αναπτυξιακές προοπτικές (οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, οικιστικές και περιβαλλοντικές), στη λογική της βιώσιμης ανάπτυξης και όχι μόνο στα στενά όρια της οικονομικής ανάπτυξης. Έχει στενή σχέση με την περιφερειακή ανάπτυξη και το περιβάλλον, γεγονός που αναδεικνύεται και από τα Ευρωπαϊκά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα (Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης- ΚΠΣ, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς- ΕΣΠΑ), τα οποία έχουν ως βασικούς στόχους τους την ανάπτυξη του χώρου και τη προστασία του περιβάλλοντος. (**Θωίδου, 2011**).

2.2.1 Η εξέλιξη του χωροταξικού σχεδιασμού

Στην Ελλάδα, ο χωροταξικός σχεδιασμός μπορεί να διαιρεθεί στις περιόδους 1950-1974, 1975-1993, 1994-2000, 2001-2016 με αντίστοιχα γεγονότα ορόσημα για κάθε περίοδο.

Τη περίοδο 1950-1974, εν μέσω δύσκολων γεγονότων, εφαρμόζονται προγράμματα ανάπτυξης της χώρας με στόχο να ενισχύσουν το βαθμό της κρατικής παρέμβασης (...). Στο άρθρο 24 του Συντάγματος του 1975 ο χωροταξικός σχεδιασμός μεταβιβάστηκε στη ρυθμιστική αρμοδιότητα του κράτους. Το Συμβούλιο της Επικρατείας διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο στη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τόνισε την απουσία και ταυτόχρονα την ανάγκη κατάρτισης γενικότερου χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να εκλείψουν οι διαμάχες για τις χωροθετήσεις διαφόρων δραστηριοτήτων **(Παπαπετρόπουλος, 2009)**.

Τη περίοδο 1975-1993, ψηφίζεται ο Νόμος 360/1976 “για τη χωροταξία και το περιβάλλον”, ενώ δημιουργείται το 1980 το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος. Επίσης, την ίδια περίοδο οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στοχεύουν στον χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό μέσω της εκπόνησης σχεδίων όπως τα “Μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα” και τα “Σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης”.

Στη περίοδο 1994-2000, ψηφίζεται ο νέος Νόμος για τη χωροταξία ο Ν.2742/1999 (ΦΕΚ 207/7-10-1999) με τίτλο “Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη”, με τον οποίο καθιερώθηκε το νέο θεσμικό πλαίσιο χωροταξίας. Ο Νόμος ορίζει δύο κύρια επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού το Εθνικό και το Περιφερειακό, τα οποία καθορίζουν τις κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη διαχείριση του χώρου. Στο πρώτο εθνικό επίπεδο, περιλαμβάνονται το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και τα ειδικά πλαίσια που αφορούν ειδικές περιοχές όπως παράκτιες, νησιωτικές ή ορεινές περιοχές, αλλά και τη χωρική διάρθρωση ορισμένων κλάδων εθνικής σημασίας. Στο δεύτερο περιφερειακό επίπεδο περιλαμβάνονται τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και τα ρυθμιστικά σχέδια Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Με βάση την παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν.2742/1999 ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει ως στόχο να συμβάλλει:

1. *“Στη προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, στη διατήρηση των οικολογικών και πολιτιστικών αποθεμάτων και στην προβολή και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών, φυσικών, παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας.*

2. Στην ενίσχυση της διαρκούς και ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας και της ανταγωνιστικής παρουσίας της στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό της περίγυρο.

3. Στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, έντονων κοινωνικών διαφοροποιήσεων και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, καθώς και στις περιφερειακές και απομονωμένες περιοχές ή σε άλλες περιοχές που παρουσιάζουν μειονεκτικά χαρακτηριστικά λόγω της γεωγραφικής τους θέσης”.

Τη περίοδο 2001-2016 έγιναν και οι σημαντικότερες αλλαγές, καθώς με έμφαση στον στρατηγικό χαρακτήρα του χωροταξικού σχεδιασμού, καταρτίστηκαν και θεσμοθετήθηκαν διάφορα εργαλεία χωρικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης βασισμένα στον Ν.27742/1999, καταρτίστηκαν στρατηγικά σχέδια για τις μητροπολιτικές περιοχές της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και καταρτίστηκαν ή είναι σε φάση υλοποίησης τα στρατηγικά σχέδια για τους Ο.Τ.Α (Θωΐδου,2011)

2.2.2 Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ), ψηφίστηκε από τη Βουλή τον Ιούνιο του 2008, και επικεντρώνεται στους τρεις βασικούς άξονες του Ν. 2742/1999, δηλαδή την ανάπτυξη, την ισορροπία και τη προστασία.

Εξειδικεύονται τέσσερις στόχοι και προτεραιότητες του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού που είναι οι ακόλουθες:

➔ η μείωση των επιμέρους χωρικών ανισοτήτων και η βελτίωση της προσβασιμότητας σε υποδομές

➔ η διοικητική αναδιάρθρωση του εθνικού χώρου και η δημιουργία βιώσιμων διοικητικών ενοτήτων σε δια-περιφερειακό επίπεδο

➔ η ισόρροπη και βιώσιμη διάρθρωση των αστικών κέντρων και της ευρύτερης περιοχής τους, σε συνδυασμό με την διατήρηση της πολυμορφίας και την ανάπτυξη της Ελληνικής υπαίθρου.

→ Η προστασία, διατήρηση και ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς (**Παπαπετρόπουλος 2009**)

Επίσης, σύμφωνα με το ΥΠΕΚΑ, με το ΓΠΧΣΑΑ:

→ Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου.

→ Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών.

→ Προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

2.2.3 Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία εξειδικεύονται οι κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορούν την ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου και συγκεκριμένα:

→ Τη χωρική διάρθρωση ορισμένων τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας.

→ Τη χωρική διάρθρωση των δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής εθνικού ενδιαφέροντος, με εξαίρεση τα δίκτυα και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, καθώς και τη χωρική κατανομή των υποδομών γνώσης και καινοτομίας.

→ Ορισμένες ειδικές περιοχές του εθνικού χώρου όπως τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, τις ορεινές και προβληματικές ζώνες, τις περιοχές που υπάγονται σε διεθνείς ή ευρωπαϊκές συμβάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλες ενότητες του εθνικού χώρου που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα.

Τα Ειδικά Πλαίσια είναι:

- ➔ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/B/04.11.2011)
- ➔ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. (ΦΕΚ 1138 B/11.06.2009)
- ➔ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία. και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009)
- ➔ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. (ΦΕΚ 2464 B/03.12.2008)
- ➔ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των Καταστημάτων Κράτησης. (ΦΕΚ 1575 B/28.11.2001)

(Πηγή: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513&language=el-GR>)

2.3 Πολεοδομικός σχεδιασμός

Ο Πολεοδομικός σχεδιασμός αποτελεί το βασικό εργαλείο ρύθμισης του αστικού, περιαστικού και εξωαστικού χώρου σε επίπεδο οικισμού, πόλης ή πολεοδομικού συγκροτήματος. Αποσκοπεί στην ορθολογική οργάνωση του χώρου στο επίπεδο της πόλης προκειμένου να περιοριστούν προβλήματα λειτουργικότητας όπως το κυκλοφοριακό, καθώς και περιβαλλοντικά ζητήματα όπως η ρύπανση του περιβάλλοντος, η έλλειψη περιβαλλοντικών υποδομών και η έλλειψη πρασίνου και ελεύθερων χώρων. (<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=377&language=el-GR>)

Πολεοδομία είναι ο προγραμματισμός και ο σχεδιασμός των πόλεων με τεχνικές επεμβάσεις της πολιτείας οι οποίες αποσκοπούν στη κατασκευή των πόλεων ως κοινωνικές, οικονομικές, τεχνολογικές και γεωγραφικές οντότητες (Σκουρή,1991)

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι ο *“κλάδος του χωρικού σχεδιασμού που ασχολείται με τη γεωγραφική, κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών, των Δήμων και των προαστίων τους. Υλοποιείται με το σχεδιασμό χρήσεων γης και όρων δόμησης όπως επίσης και με τη θέσπιση κτιριοδομικών και περιβαλλοντικών κανονισμών.”* (Γλωσσάριο Χωροταξίας, 2007)

2.3.1 Τα βασικά επίπεδα του Πολεοδομικού Σχεδιασμού και το Νομοθετικό Πλαίσιο

Τα δύο βασικά νομοθετήματα που αφορούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό είναι ο Ν. 2742/1999 “Χωροταξικός σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη”, ο οποίος αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο και ο Ν.2508/1197 περί “Βιώσιμης Οικιστικής Ανάπτυξης των Πόλεων & Οικισμών της Χώρας”. Τα περιεχόμενα των δύο Νόμων συνοψίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 1.1

Νομοθετικό πλαίσιο Πολεοδομικού & Χωροταξικού Σχεδιασμού

Επίπεδα Πολεοδομικού & Χωροταξικού Σχεδιασμού	Περιεχόμενο
Εθνικό Επίπεδο	
Γενικό πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης	Γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της χώρας
Περιφερειακό Επίπεδο	
Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης	Εξειδίκευση των κατευθύνσεων του Γενικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού κατά Περιφέρεια
Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας και Θεσσαλονίκης	Στρατηγικό σχέδιο χωρικής ανάπτυξης της περιοχής ευθύνης του
Επίπεδο Δήμου	
Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ)	Αποτελεί το “Εδαφικό Σύνταγμα” σε επίπεδο Δήμου. Απευθύνεται στη χωρική οργάνωση και ρύθμιση πόλεων και οικισμών της χώρας άνω των 2.000 κατοίκων, στις κατευθύνσεις του οποίου εναρμονίζονται και τα κατώτερα επίπεδα σχεδιασμού όπως Πολεοδομικές μελέτες και πράξεις εφαρμογής
Πολεοδομική Μελέτη	Αφορά τις προς πολεοδόμηση ζώνες του ΓΠΣ. Προβλέπεται στο ΓΠΣ και υλοποιούνται με χώρο αναφοράς τμήμα της πόλης.
Πράξη εφαρμογής	Αποτελεί μελέτη και αφορά το σχέδιο ακι τις εργασίες που πρέπει να γίνουν για την εφαρμογή της παραπάνω Πολεοδομικής Μελέτης

Πηγή: (Τύπου,2011)

2.3.2 Ο πολεοδομικός σχεδιασμός ως στρατηγική

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός συνιστά τρόπο άσκησης δημόσιας πολιτικής και διέπεται από συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο. Η δημόσια πολιτική με όποιον τρόπο και για οποιαδήποτε λόγο ασκείται από τα διάφορα όργανα της εξουσίας, πρέπει να στοχεύει στην κοινωνική και οικονομική ευμάρεια των πολιτών και στη περιβαλλοντική και τοπική ανάπτυξη. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός ως έννοια εμπεριέχει την παράμετρο του οράματος της κεντρικής εξουσίας ή της τοπικής αρχής για την επιθυμητή μελλοντική κατάσταση ενός ευρύτερου δομημένου και μη χώρου, στον οποίο θα ζουν, θα μετακινούνται και θα εργάζονται οι πολίτες. Υπό αυτήν την έννοια ο πολεοδομικός σχεδιασμός μπορεί να μετατραπεί σε στρατηγική, καθώς καθορίζει τις επιλογές των κρίσιμων μελετών και έργων που πρόκειται να υλοποιηθούν, ικανοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το γενικότερο όραμα της Δημοτικής Αρχής.

Οι παράγοντες από τους οποίους διαμορφώνεται ο πολεοδομικός σχεδιασμός ως μέρος της γενικότερης στρατηγικής του Δήμου αφορούν:

➔ **Αξιολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες:** το αξιολογικό πλαίσιο διαμορφώνεται από τις γενικές επιδιώξεις και κατευθύνσεις του Κράτους που καθορίζουν το θεσμικό πλαίσιο, τους στόχους της Δημοτικής Αρχής κατά τη προγραμματική περίοδο και της τοπικής κοινωνίας. Οι κοινωνικοί παράγοντες αναφέρονται στα θέλω και στις προτεραιότητες των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, στην επίλυση των τοπικών προβλημάτων και στην εξεύρεση των βέλτιστων λύσεων σε κάθε ζήτημα, καθώς και στον καθορισμό προτεραιοτήτων.

➔ **Πλαίσιο δράσης:** οι δυνατότητες και οι περιορισμοί που υπάρχουν κατά τη φάση του σχεδιασμού. Τα κυριότερα εμπόδια του σχεδιασμού μπορεί να είναι η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, υλικοτεχνικής υποδομής, χρονικοί, οικονομικοί και θεσμικοί περιορισμοί.

➔ **Το τελικό προϊόν του σχεδιασμού:** μπορεί να είναι μια πολεοδομική μελέτη ή ένα πρόγραμμα δράσης, το οποίο σύμφωνα με τις νεώτερες θεωρήσεις είναι ανοικτό, ελαστικό και επεκτείνεται στο χρόνο.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία, που βρίσκεται σε διαρκή αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση του αξιολογικού πλαισίου του σχεδιασμού και των αποτελεσμάτων του. Η ορθή μέθοδος που πρέπει να ακολουθείται

κατά τη κατάρτισή του είναι η διατύπωση του προβλήματος, η διαμόρφωση των πιθανών λύσεων, η αξιολόγηση και η επιλογή της βέλτιστης λύσης καθώς και των πιθανών εναλλακτικών λύσεων λαμβάνοντας υπόψη όλους τους εμπλεκόμενους που επηρεάζονται από αυτήν, η εφαρμογή και η παρακολούθηση της προτεινόμενης λύσης και μεθοδολογίας. Υπό αυτό το πρίσμα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός λαμβάνει υπόψη του κοινωνικούς, οικονομικούς και θεσμικούς παράγοντες που ενδεχομένως να επηρεάζουν την πολεοδομική οργάνωση και δεν περιορίζεται στα στενά πλαίσια της χωρικής θεωρίας και οργάνωσης. Εν κατακλείδι, ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι ένα σύστημα πολλών αλληλεξαρτώμενων στοιχείων (θεσμοί, νομικό πλαίσιο, κοινωνία, οικονομία, περιβάλλον) τα οποία επηρεάζουν και ωθούν το ένα το άλλο, με αποτέλεσμα η διαδικασία σχεδιασμού μέχρι την ολοκλήρωσή της να είναι μια πολύπλοκη και συνεχώς μεταβαλλόμενη διαδικασία από όλους τους προηγούμενους παράγοντες. (Τύπου,2011, σελ.13-18)

Σχήμα 3.1

Η διαδικασία του πολεοδομικού σχεδιασμού

Πηγή: (Τύπου,2011)

2.3.3 Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και ο πολεοδομικός σχεδιασμός

Η έννοια της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, που αφορά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων, εισήχθηκε με βάση την κοινοτική οδηγία 2001/42/ΕΚ. Στόχος της οδηγίας είναι η διασφάλιση ότι οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σχεδίων και προγραμμάτων συμπεριλαμβάνονται και

συνεκτιμώνται στο στάδιο σχεδιασμού τους, η διασφάλιση υγιούς πεδίου ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα περιλαμβάνει και τον περιβαλλοντικό παράγοντα, καθώς και η εξασφάλιση μέσω μέτρων και ενεργειών της προστασίας του περιβάλλοντος. Η ενσωμάτωση της οδηγίας στα στάδια του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού εξασφαλίζει την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στο δημόσιο σχεδιασμό και προγραμματισμό με στόχους αφενός την ενιαία χάραξη της αναπτυξιακής πολιτικής με περιβαλλοντικές πτυχές και αφετέρου στην αειφόρο ανάπτυξη. Συνεπώς, η οδηγία μπορεί να συμβάλλει στη πιο οργανωμένη συνάρθρωση του χωρικού σχεδιασμού με τη προστασία του περιβάλλοντος και να ενισχύσει την παρακολούθηση και αξιολόγηση των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων. Η οδηγία ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο το 2006 με την υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/28.08.2006 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, ΥΠΕΧΩΔΕ και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η ενσωμάτωση δεν ήταν πλήρης και παρουσιάστηκαν κάποια προβλήματα όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι η αρχική ενσωμάτωση αποτελεί απλή μετάφραση και όχι εξειδίκευση και προσαρμογή στα Ελληνικά δεδομένα, ενώ παράλληλα υπάρχει κίνδυνος επικαλύψεων, πολλαπλών εκτιμήσεων και παρερμηνειών εννοιών με παρόμοιο περιεχόμενο κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε απώλεια χρόνου και μεγαλύτερο κόστος και ανθρώπινο δυναμικό. (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006)

2.4 Περιβαλλοντικός σχεδιασμός

Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός αποσκοπεί στον συγκερασμό της πρακτικής του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού με τους περιβαλλοντικούς προβληματισμούς. Αφορά τόσο αστικές-μητροπολιτικές όσο και αγροτικές-φυσικές περιοχές. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός λαμβάνει υπόψη το σύνολο των περιβαλλοντικών κανονισμών από το Ευρωπαϊκό ως το τοπικό επίπεδο.

Η συνηθέστερη έκφραση του περιβαλλοντικού σχεδιασμού είναι η εκπόνηση μελετών, με βάση αυστηρές οδηγίες και προδιαγραφές, για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων και προγραμμάτων που αφορούν χρήσεις γης, την οικονομική ανάπτυξη, τις μεταφορές τη προσφορά κατοικίας, τον αέρα, το θόρυβο, το νερό, τους υγροτόπους, τα απειλούμενα είδη, τα οικοσυστήματα, τις αντιπλημμυρικές ζώνες, τις παράκτιες περιοχές και την οπτική όχληση. (Γλωσσάριο Χωροταξίας, 2007, σελ.12)

Η περιβαλλοντική διάσταση κατά τον σχεδιασμό απαιτεί τη βαθιά γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κλίματος. Το κλίμα ορίζεται σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Το μακροκλίμα, το οποίο αφορά τα γενικότερα χαρακτηριστικά μιας περιοχής (θερμοκρασία, άνεμος, υγρασία, ηλιακή ακτινοβολία, κ.α). Το μεσοκλίμα, το οποίο αποτελεί το μετασχηματισμό του μακροκλίματος λόγω κάποιων τοπικών ιδιαιτεροτήτων όπως το ανάγλυφο του εδάφους, η βλάστηση και τα επιφανειακά νερά. Τέλος, το μικροκλίμα, επηρεάζεται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και παρεμβάσεις που οδηγούν σε ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους και σε γενικότερη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. **(Μπουγατιώτη,2009)**

Το κλίμα των πόλεων, το αστικό κλίμα, επηρεάζεται από το δομημένο περιβάλλον και την αναλογία αυτού με τους ελεύθερους χώρους πρασίνου. Η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος επηρεάζεται από την πυκνή και άναρχη δόμηση, τις μετακινήσεις και το κυκλοφοριακό δίκτυο, το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των κατασκευών και τους περιορισμούς των ελεύθερων χώρων και των χώρων πρασίνου.

2.4.1 Πολιτικές του περιβαλλοντικού σχεδιασμού

Σημαίνοντα ρόλο για τη στροφή και την αναδιαμόρφωση των αρχών και των πολιτικών του περιβαλλοντικού σχεδιασμού αποτέλεσε η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Ρίο της Βραζιλίας το 1992. Εκεί υιοθετήθηκε για πρώτη φορά από τη Διεθνή Κοινότητα η έννοια της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης. Γνώμονας της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει ανάπτυξη των παραγωγικών δομών της οικονομίας παράλληλα με τη δημιουργία υποδομών για μία ευαίσθητη στάση απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και στα οικολογικά προβλήματα.

Ο γνωστότερος ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης ανήκει στην πρώτη πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland, η οποία ως πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1987, την αναφορά της, με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», γνωστή ως “Brundtland report” και στην οποία η βιώσιμη ανάπτυξη ορίζεται ως η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα

των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Στη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ρίο, το 1992, διατυπώθηκαν για πρώτη φορά και επίσημα οι αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Εκεί η Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται ως η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών.

Η Agenda 21 είναι το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης του ΟΗΕ το οποίο υιοθετήθηκε το 1992 για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον. Αποσκοπεί στη διάσωση του πλανήτη που κινδυνεύει από την υπερεκμετάλλευση και παραμέληση του περιβάλλοντος και που μαστίζεται από τη φτώχεια και την υπανάπτυξη. Το πρόγραμμα Local Agenda 21 προωθεί την περιβαλλοντική διάσταση σε τοπικό επίπεδο μέσω “τοπικών σχεδίων δράσης” για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων σε μικρές πολεοδομικές ενότητες. **(Δεμέναγα,2009)**

2.4.2 Τομείς και αρχές του βιοκλιματικού αστικού σχεδιασμού

Βιοκλιματικός σχεδιασμός είναι ο σχεδιασμός που αποσκοπεί στη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Αφορά στον έλεγχο των περιβαλλοντικών παραμέτρων με σκοπό τον σχεδιασμό χώρων που να εξασφαλίζουν συνθήκες άνεσης **(ΚΑΠΕ,2002)**.

Ο βιοκλιματικός σχεδιασμός όσον αφορά τον αστικό δημόσιο χώρο πρέπει να έχει τις ακόλουθες αρχές:

- ➔ Να διατηρεί την ταυτότητα και τον χαρακτήρα του χώρου
- ➔ Να είναι περιβαλλοντικά φιλικός προς την υπόλοιπη πόλη αλλά και να δημιουργεί νέες συνδέσεις με την γειτονιά.
- ➔ Να υπάρχει ιεραρχία στους δρόμους και ένα εύκολο σύστημα μετακινήσεων όπως μέσα μεταφοράς και ιδιωτικά μέσα, δίκτυο για πεζούς και ποδήλατα.
- ➔ Να συνδυάζει ξεχωριστά δημόσιους με ιδιωτικούς χώρους και κλειστούς με υπαίθριους και ημιυπαίθριους χώρους.
- ➔ Να προσελκύει τη δημόσια ζωή.
- ➔ Να αναπτύσει ένα σύστημα μεικτών χρήσεων.

- ➔ Να χαρακτηρίζεται από προσαρμοστικότητα, ευπροσάρμοστα κτίρια και ένα κατοικήσιμο δομημένο περιβάλλον.
- ➔ Να εξασφαλίζεται βιωσιμότητα και ισορροπία των φυσικών πόρων, αποδοτικότητα της ενέργειας και των ενεργειακών πηγών.

(Μπάκα, 2009)

Οι τομείς εφαρμογής των αρχών του βιοκλιματικού σχεδιασμού είναι οι μετακινήσεις, οι δραστηριότητες-χρήσεις γης, το κτιριακό δυναμικό, οι υποδομές και οι υπαίθριοι χώροι. Στο τομέα των μετακινήσεων, προτείνονται παρεμβάσεις σε δρόμους, όπως η μετατροπή δρόμων σε αντίστοιχους ήπιας κυκλοφορίας και οι πεζοδρομήσεις. Στο τομέα των χρήσεων γης, προτείνεται ο επαναπροσδιορισμός των δραστηριοτήτων με ποσοστώσεις. Στο κτιριακό δυναμικό, να εντοπιστούν τα κτίρια που εμφανίζουν αυθαιρεσίες κατά τη δόμηση, περιβαλλοντικά προβλήματα κατά τη κατασκευή και να δοθεί έμφαση σε δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας, θερμικής άνεσης και κτιριακών αυτοματισμών. Στο τομέα των υποδομών, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα δίκτυα όμβριων υδάτων, αστικών λυμάτων, στους χώρους υγειονομικούς ταφής απορριμάτων και στις μεθόδους επεξεργασίας τους. Τέλος, όσον αφορά τους υπαίθριους χώρους, μπορούν να επανασχεδιαστούν υφιστάμενοι ιδιωτικοί ακάλυπτοι χώροι και να αξιοποιηθούν τα κενά οικόπεδα. **(Κατσιμίγας, 2005)**

2.4.3 Παράγοντες περιβαλλοντικού σχεδιασμού

Οι βασικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη φάση του σχεδιασμού είναι:

1. Ηλιασμός: Η ηλιακή πρόσβαση στους υπαίθριους χώρους διαφοροποιείται ανάλογα με τον προσανατολισμό του δρόμου και από το πλάτος του δρόμου. Ο προσανατολισμός μιας επιφάνειας και η κλίση της ως προς το οριζόντιο επίπεδο, επηρεάζουν την ένταση της προσπίπτουσας ακτινοβολίας, αλλά και την πιθανότητα σκίασής της από τις παρακείμενες επιφάνειες, ενώ απαιτείται η γνώση της ημερήσιας τροχιάς του ήλιου στις διάφορες εποχές του έτους **(Αξαρχλή Κ., 2008)**.

2. Ηλιοπροστασία: Τη θερινή περίοδο, η σκίαση είναι καθοριστικός παράγοντας για τον έλεγχο της θερμοκρασίας και σημαντική παράμετρος οπτικής άνεσης. Για το λόγο αυτό προβλέπεται η ηλιοπροστασία των υπαίθριων χώρων είτε με κατάλληλες φυτεύσεις, είτε

με τη χρήση του απαραίτητου αστικού εξοπλισμού (σκίαστρα, στέγαστρα, πέργκολες, στοές και άλλες εφήμερες κατασκευές) (Χρυσομαλλίδου Ν., 2004).

3. Ανεμοπροστασία: Η ροή του ανέμου στον αστικό ιστό εξαρτάται από τη γωνία πρόσπτωσης στο δρόμο και από τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του δρόμου (ύψος κτιρίων, πλάτος και μήκος δρόμου). Το χειμώνα βασικός στόχος αποτελεί η μείωση της έκθεσης στις ψυχρές αέριες μάζες και η ανακοπή της ταχύτητας τους ή εκτροπή της διεύθυνσής τους. Για το λόγο αυτό, στο σχεδιασμό του χώρου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατεύθυνση των επικρατέστερων ανέμων, η πιθανή πύκνωση του αστικού ιστού, η χρήση κατάλληλης βλάστησης για ανεμοπροστασία, καθώς και άλλων στοιχείων όπως, πάνελ, πετάσματα, τοιχία (Αξαρχλή Κ., 2008).

4. Αερισμός: Αντίθετα, τους θερινούς μήνες η κατεύθυνση των ανέμων προς το χώρο, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την απαγωγή της θερμότητας από τον υπαίθριο χώρο. Στόχος είναι η εκμετάλλευση του ανέμου ή ακόμη και η δημιουργία κίνησης του αέρα για την επίτευξη δροσισμού. Επιπλέον, καλύτερες συνθήκες αερισμού θα επιτευχθούν με κατάλληλη χωροθέτηση των κτιρίων (συσχέτιση ύψους και απόστασης) και τη συσχέτιση κτιριακών εμποδίων και ανοιχτών χώρων (ΚΑΠΕ, 2002).

5. Φυσικός δροσισμός: Ο σχεδιασμός των αστικών υπαίθριων χώρων πρέπει να ικανοποιεί και τη συνθήκη για φυσικό δροσισμό, ο οποίος επιτυγχάνεται: α) με την εξάτμιση νερού (υδάτινες επιφάνειες, με βλάστηση μέσω της εξατμισοδιαπνοής), β) με απόρριψη της θερμότητας στην ατμόσφαιρα με ακτινοβολία στο νυχτερινό ουρανό (εξασφάλιση ανεμπόδιστης θέας των εξωτερικών επιφανειών στο ουρανό), γ) με απόρριψη θερμότητας από τις επιφάνειες στη γη με αγωγή (εναλλάκτες εδάφους-αέρα) (ΚΑΠΕ, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ένταξη του χωροταξικού και πολεοδομικού όσο και του ευρύτερου περιβαλλοντικού σχεδιασμού, τόσο υπό την μορφή εννοιών, κατευθύνσεων, γενικού πλαισίου αναφοράς, όσο και υπό την εισαγωγή ολοκληρωμένων σχεδίων, μελετών και προτάσεων μπορεί να

γίνει σε δύο ενότητες του επιχειρησιακού προγράμματος. Το πρώτο σημείο που αναφέρεται ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός είναι η ενότητα της αξιολόγησης της υφιστάμενης κατάστασης του Δήμου, όπου εντοπίζονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εσωτερικής δομής και λειτουργίας του Δήμου, καθώς και οι ευκαιρίες και οι απειλές του εξωτερικού περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται.

Η αξιολόγηση αυτή γίνεται συνήθως μέσω της ανάλυσης S.W.O.T (Strength- Δυνάμεις, Weaknesses- Αδυναμίες, Opportunities- Ευκαιρίες, Threats- Απειλές). Σκοπός της ανάλυσης είναι να εντοπιστούν οι κρίσιμοι παράγοντες που επηρεάζουν τον στρατηγικό σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα, για το εξωτερικό περιβάλλον διερευνώνται και λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως οι γενικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις, οι αλλαγές στο διοικητικό σύστημα και διάρθρωση της χώρας (πχ. Καλλικράτης), το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και τοπικής αυτοδιοίκησης, οι προτεραιότητες και κατευθύνσεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τα προγράμματα και οι πολιτικές ανάπτυξης (Ευρωπαϊκή ένωση, διακρατικά, τομεακά, περιφερειακά) σε ευθυγράμμιση πάντα με τις Εθνικές και διεθνείς εξελίξεις. Στο εσωτερικό περιβάλλον, αξιολογούνται οι δομές, η λειτουργία και η οργάνωση του Δήμου, η επάρκεια σε ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνικές υποδομές, η περιουσία του Δήμου, καθώς και τα ενδογενή χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής του Δήμου που μπορούν να δώσουν ώθηση στην αναπτυξιακή προοπτική όπως είναι οι φυσικοί πόροι, ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά, οι συντελεστές παραγωγής, οι παραγωγικές δραστηριότητες και η δομή του οικιστικού περιβάλλοντος. **(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καβάλας 2015-2019)**

Έπειτα, μέσα από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, προκύπτουν τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής ανάπτυξης, ανά θεματικό τομέα, τα οποία ταξινομούνται ανά άξονα δράσης του στρατηγικού σχεδιασμού. Τα κρίσιμα ζητήματα είναι πολυάριθμα και διαφορετικά ανά κατηγορία ενδιαφέροντος, απαιτούν την αξιοποίηση των Δυνάμεων του Δήμου και των Ευκαιριών που προκύπτουν, ώστε να υπάρχει έγκαιρος προγραμματισμός και οργάνωση στην ανάληψη των δράσεων.

Η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης γίνεται σε τέσσερις θεματικούς τομείς, οι οποίοι είναι:

- Εσωτερική οργάνωση του Δήμου και βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών του
- Κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός
- Τοπική οικονομία και απασχόληση
- Περιβάλλον και ποιότητα ζωής

Ο θεματικός τομέας που αφορά το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής εμπεριέχει τις έννοιες του χωροταξικού, πολεοδομικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, καθώς με την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης εντοπίζονται τα προβλήματα και οι παραλείψεις των σχεδιασμών σε επίπεδο πόλης και σε επόμενη φάση στον εντοπισμό των κρίσιμων ζητημάτων ανάπτυξης και την κατηγοριοποίηση των δράσεων σε άξονες και μέτρα, συγκεκριμενοποιούνται οι αποφάσεις και οι δράσεις με μελέτες, έργα και διαδικασίες.

Ο άξονας προτεραιότητας περιβάλλον και ποιότητα ζωής, εξειδικεύεται συνήθως σε έξι γενικές κατηγορίες μέτρων όπως είναι το φυσικό περιβάλλον, το δομημένο περιβάλλον, οι υποδομές και διαχείριση δικτύων, η βιώσιμη κινητικότητα, η διαχείριση αποβλήτων και η πολιτική προστασία.

Ο άξονας του φυσικού περιβάλλοντος, αναφέρεται συνήθως σε δράσεις για την προστασία, την αξιοποίηση και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής του Δήμου, σε δράσεις για τη προστασία του πιθανού δασικού περιβάλλοντος και των ευαίσθητων περιοχών, στη προστασία του πιθανού θαλάσσιου και παραθαλάσσιου περιβάλλοντος και των υδάτινων πόρων του οικοσυστήματος, καθώς και σε ενέργειες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των κατοίκων σχετικά με διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Ο άξονας του δομημένου περιβάλλοντος αφορά την οικιστική και πολεοδομική ανάπτυξη εξειδικεύεται σε δράσεις προστασίας και αξιοποίησης των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, στις αστικές αναπλάσεις και πολεοδομικές παρεμβάσεις, στη ανάδειξη και αξιοποίηση πιθανών διατηρητέων και με πολιτιστική σημασία κτιρίων και οικισμών, καθώς και στην προστασία αρχαιολογικών χώρων ή μνημείων.

Ο άξονας των υποδομών και της διαχείρισης δικτύων, αναφέρεται στο σύνολο των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, άρδευσης, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών. Οι δράσεις

αφορούν την συντήρηση, επέκταση και αναβάθμιση των υπαρχόντων δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, στην αναζήτηση βέλτιστων και καινοτόμων μεθόδων βιολογικού καθαρισμού, στην ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτιρίων με τη εφαρμογή μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας και τη χρήση αυτοματισμών, καθώς και με την συντήρηση και αναβάθμιση του δικτύου τηλεπικοινωνιών.

Ο άξονας της βιώσιμης κινητικότητας αφορά έργα προσβασιμότητας, μεταφορών και συγκοινωνιών. Περιλαμβάνει έργα και δράσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ στους δημόσιους χώρους και υπηρεσίες και στην ευκολότερη μετακίνησή τους στη πόλη, για την βελτίωση της οδικής ασφάλειας με ασφαλή δίκτυα με επαρκή σήμανση και φωτισμό, καθώς και στη προώθηση της χρήσης των συγκοινωνιών είτε με λεωφορείο, είτε με ποδήλατο με παράλληλη δημιουργία ποδηλατοδρόμων.

Ο άξονας της διαχείρισης των αποβλήτων, αναφέρεται στην αναζήτηση καινοτόμων μεθόδων συλλογής και επεξεργασίας των υγρών και στερεών αποβλήτων, τον επανασχεδιασμό και χωροθέτηση των ΧΥΤΑ, την ενίσχυση του δικτύου ανακύκλωσης με δημιουργία μονάδων ανακύκλωσης και παράλληλη εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών, καθώς και σε ενέργειες που θα εξασφαλίζουν την καθαρή και υγιή πόλη σε καθημερινή βάση με συντήρηση του στόλου οχημάτων περισυλλογής σκουπιδιών, με χρήση καινοτόμων μεθόδων παρακολούθησης, με νέους κάδους απορριμμάτων ανά κατηγορία υλικού (Γυαλί, πλαστικό) και ενημέρωση του προσωπικού.

Ο άξονας της πολιτικής προστασίας, αφορά την αναβάθμιση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού, των υποδομών, του γενικού σχεδιασμού και τεχνογνωσίας από την πλευρά του προσωπικού για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης όπως πλημμύρες, πυρκαγιές, θύελλες και σεισμοί.

Είναι γεγονός ότι λόγω της δομής και της στοχοθεσίας των επιχειρησιακών προγραμμάτων, δεν αναφέρονται επακριβώς τα έργα και οι παρεμβάσεις που αφορούν τα είδη σχεδιασμού που έχουν αναλυθεί ως τώρα, αλλά εντοπίζοντας τα κρίσιμα πεδία ανάπτυξης παρέχουν κατευθύνσεις, οδηγίες και προτάσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν προκειμένου να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί των επιχειρησιακών σχεδίων. Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι περιβαλλοντικές πτυχές των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης, θα γίνει μια σύγκριση μεταξύ τους

και ως προς ορισμένες γενικές αρχές του περιβαλλοντικού σχεδιασμού και θα διατυπωθούν προτάσεις για την πληρέστερη ένταξή του στο γενικό πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ **ΔΗΜΩΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΚΑΙ ΞΑΝΘΗΣ- ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ,** **ΣΥΓΚΡΙΣΗ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

4.1 Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Κομοτηνής

Η περιοχή του Δήμου Κομοτηνής έχει συνολική έκταση 644.934 τ.χλμ. Και κατανέμεται μορφολογικά σε 50% πεδινό έδαφος, 30% ορεινό και 20% ημιορεινό έδαφος. Το πεδινό τμήμα έχει σχεδόν μηδενικές κλίσεις, εντοπίζεται στο κεντρικό και νότιο κομμάτι του Δήμου και περιλαμβάνει τη πεδιάδα της Κομοτηνής και φυσικούς βοσκοτόπους. Οι ορεινές περιοχές βρίσκονται στο βόρειο τμήμα και περιλαμβάνουν τον ορεινό όγκο της Ανατολικής οροσειράς της Ροδόπης, ο οποίος αποτελεί και το φυσικό σύνορο με την Βουλγαρία. Αντίστοιχα, οι ημιορεινές περιοχές εκτείνονται προς το βόρειο τμήμα, παράλληλα με τα πεδινά τμήματα και μέχρι την οροσειρά της Ροδόπης. Ο Δήμος διαθέτει επίσης και παραθαλάσσιο κομμάτι στο νότιο τμήμα του, με μήκος 25 χλμ. Περίπου και την ακτογραμμή να ξεκινά δυτικά στα όρια του Δήμου Κομοτηνής με το Δήμο Αβδήρων και να φτάνει ως τα διοικητικά όρια του Δήμου Μαρωνείας -Σαπών. Στο δυτικό παραλιακό μέτωπο βρίσκεται επίσης η λίμνη Βιστωνίδα, της οποίας προστατεύεται ο υγροβιότοπος με την συνθήκη Ραμσάρ. **(Στρατηγικός σχεδιασμός Δήμου Κομοτηνής 2015-2019)**

4.1.1 Περιγραφή των τομέων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος του Δήμου Κομοτηνής

A. Δομημένο αστικό περιβάλλον και πολεοδομική οργάνωση

Ο Δήμος Κομοτηνής έχει ως διοικητικό και αστικό κέντρο τη πόλη της Κομοτηνής και διαθέτει περίπου 50 οικισμούς. Οι οικισμοί αυτοί βρίσκονται στις ορεινές, πεδινές και παραθαλάσσιες περιοχές, ενώ κάποιοι από αυτούς αποτελούν προσφυγικούς οικισμούς.

Ο Δήμος Κομοτηνής δεν διαθέτει χωροταξικό σχέδιο. Η Κομοτηνή είναι Περιφερειακό κέντρο και οικισμός πρώτου επιπέδου και ως εκ τούτου έχει πλεονέκτημα όσον αφορά το διαθέσιμο χώρο για αστική ανάπτυξη με βάση το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο.

Ο Δήμος Κομοτηνής έχει Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), το οποίο εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2012 και αφορά μόνο την πόλη της Κομοτηνής. Το ΓΠΣ οριστικοποιεί τις περιοχές που εντάσσονται στο σχέδιο πόλης και στον υφιστάμενο αστικό ιστό, ενώ καθορίζει τις χρήσεις γης (κατοικία, εμπόριο, γραφειακή-διοικητική χρήση, τουρισμός, διασκέδαση, μεταποίηση, χώροι στάθμευσης, χώροι πρασίνου). (σαιτ Δήμου...)

B. Υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων

Οι υποδομές αφορούν τα δίκτυα ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης και διαχείρισης απορριμμάτων. Όσον αφορά το δίκτυο ύδρευσης, το σύνολο των Δημοτικών ενοτήτων του Δήμου διαθέτει πλήρες δίκτυο ύδρευσης. Το δίκτυο διανομής νερού έχει μήκος περίπου 300 χλμ., με τον αριθμό των υδρομετρητών να είναι 42.190 και τη μέση ετήσια κατανάλωση νερού να ανέρχεται στα 5.200.000 m³.

Ο Δήμος Κομοτηνής δεν διαθέτει οργανωμένο δίκτυο άρδευσης, καθώς οι περισσότερες καλλιέργειες αρδεύονται με γεωτρήσεις, οι οποίες όμως με την πάροδο του χρόνου προκαλούν προβλήματα στο υπόγειο υδάτινο δυναμικό.

Σχετικά με το δίκτυο αποχέτευσης το οποίο χωρίζεται σε δίκτυο ομβρίων υδάτων και σε δίκτυο που περιλαμβάνει τη συλλογή, μεταφορά, καθαρισμό και πιθανή διάθεση των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, ο Δήμος διαθέτει ξεχωριστό δίκτυο για το καθένα. Το δίκτυο αποχέτευσης της πόλης είναι 178 χιλιόμετρα και το αντίστοιχο δίκτυο ομβρίων υδάτων ανέρχεται στα 120 χιλιόμετρα. Σε ορισμένες δημοτικές ενότητες δεν υφίστανται οργανωμένα δίκτυα ομβρίων υδάτων και εκεί η αποχέτευση γίνεται μέσω σηπτικών βόθρων.

Η διαχείριση των απορριμμάτων του Δήμου περιλαμβάνει τη συλλογή τους και την απόθεσή τους σε χωματερές, στο χώρο υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΑ) του Δήμου, την

καύση και τη θερμική αποσύνθεση. Ο Δήμος διαθέτει περίπου 4.000 συμβατικούς κάδους απορριμμάτων και 12 δημοτικά απορριμματοφόρα. Ο ΧΥΤΑ της Κομοτηνής έχει συνολική χωρητικότητα 60.000 m³, δέχεται περίπου 85 τόνους απορριμμάτων την ημέρα, διαθέτει μονωτική μεμβράνη, καθώς και σύστημα συλλογής και επεξεργασίας στραγγισμάτων. Επίσης, στη πόλη της Κομοτηνής εφαρμόζεται και πρόγραμμα ανακύκλωσης υλικών όπως ξύλο, χαρτί, σύρμα και πλαστικό με το Δήμο να διαθέτει 730 κάδους ανακύκλωσης και 2 δημοτικά απορριμματοφόρα ανακύκλωσης.

Γ. Οδικές μεταφορές

Οι μεταφορές στο Δήμο Κομοτηνής γίνονται μέσω του οδικού δικτύου, καθώς δεν διαθέτει λιμάνι ή αεροδρόμιο. Το οδικό δίκτυο βασίζεται στην Εγνατία οδό, η οποία διατρέχει το Δήμο σε μήκος 15,5 χιλιόμετρα, ενώ οι ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις γίνονται και μέσω του δευτερεύοντος οδικού δικτύου από την παλαιά Εθνική οδό Ε.Ο.2 (Ξάνθη-Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη). Παράλληλα, ολοκληρώνεται η κατασκευή του κάθετου άξονα Κομοτηνή- Νυμφαία- Ελληνο-Βουλγαρικά σύνορα, ο οποίος εκτείνεται σε μήκος 23 περίπου χιλιομέτρων και ενώνει τα σύνορα με την είσοδο της πόλης.

Δ. Έργα υποδομής

Τα έργα υποδομής αφορούν παρεμβάσεις και αναπλάσεις δημοσίων χώρων, πλατειών, κοινοχρήστων χώρων, αναπλάσεις των υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης, μέτρα ήπιας κυκλοφορίας με την μετατροπή οδών σε οδούς ήπιας κυκλοφορίας, μετατροπές χώρων σε αστικό άλσος, κατασκευές υποδομών κοινωνικής μέριμνας, κατασκευές σχολείων και παιδικών σταθμών, βελτιώσεις οδικών δικτύων, έργα επέκτασης του ΧΥΤΑ, έργα που αφορούν νέες υδροδοτήσεις οικισμών, έργα προβολής και δικτύωσης της πόλης, καθώς και συντηρήσεις και αποκαταστάσεις διατηρητέων κτιρίων.

Περιγραφή των υπηρεσιών στους τομείς περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος του Δήμου Κομοτηνής

Υπεύθυνη για τους τομείς που άπτονται του περιβάλλοντος στο Δήμο Κομοτηνής, είναι η Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Καθαριότητας και Ανακύκλωσης, η οποία περιλαμβάνει το τμήμα καθαριότητας, αποκομιδής και ανακύκλωσης, το τμήμα περιβάλλοντος και πολιτικής προστασίας, το τμήμα πρασίνου, καθώς και το τμήμα διαχείρισης και συντήρησης οχημάτων.

Αρμοδιότητες της Διεύθυνσης είναι η εξασφάλιση της έγκαιρης αποκομιδής και μεταφοράς των απορριμμάτων στους κατάλληλους χώρους, η χωριστή αποκομιδή και διαλογή των ανακυκλώσιμων υλικών, η εξασφάλιση της καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, η συντήρηση των χώρων πρασίνου, η λειτουργία των Κοιμητηρίων και η συντήρηση των οχημάτων του Δήμου. **(Στρατηγικός σχεδιασμός Δήμου Κομοτηνής 2015-2019)**

4.1.2 Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του τομέα περιβάλλοντος του Δήμου Κομοτηνής

Η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στα πλαίσια της κατάρτισης του Στρατηγικού σχεδιασμού του Δήμου Κομοτηνής, έγινε με τη βοήθεια της αξιολόγησης SWOT η οποία αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Σύμφωνα με αυτή, τα δυνατά σημεία του Δήμου Κομοτηνής εντοπίζονται στο τομέα των υποδομών και συγκεκριμένα στην επέκταση, την συντήρηση και την αναβάθμιση του δικτύου ύδρευσης των οικισμών του Δήμου, καθώς και στη προώθηση των εναλλακτικών μεθόδων διαχείρισης απορριμμάτων με τα προγράμματα ανακύκλωσης να κυριαρχούν και τη μέθοδο της διαλογής στη πηγή παραγωγής, ενώ παράλληλα ο Δήμος διαθέτει τη δυνατότητα δημιουργίας ενός συστήματος κομποστοποίησης του οργανικού μέρους των απορριμμάτων. Στο τομέα των έργων υποδομής, ο Δήμος προχωρά σε έργα αναπλάσεων δρόμων, πλατειών, ευρύτερων περιοχών και κοινοχρήστων χώρων με αισθητική αναβάθμιση και πρόσθετο λειτουργικό όφελος, συντηρεί και αποκαθιστά διατηρητέα κτίρια και αξιοποιεί εγκαταλελειμμένα κτίρια και προχωρά στην ενεργειακή αναβάθμιση των δημοτικών κτιρίων. Στον τομέα των μεταφορών, συντηρείται και επεκτείνεται το υπάρχον οδικό δίκτυο με στοχευμένες παρεμβάσεις, ενώ παράλληλα επεκτείνεται το δίκτυο ποδηλατοδρόμων σε μεγαλύτερο μέρος της πόλης και προωθείται η πιο συχνή χρήση των ποδηλάτων.

Στις αδυναμίες του Δήμου Κομοτηνής συγκαταλέγονται η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού και μέσω των όπως νέα απορριμματοφόρα ή κάδοι για το πρόγραμμα ανακύκλωσης και σε περιοχές εκτός της πόλης της Κομοτηνής και η γήρανση του υφιστάμενου εξοπλισμού. Σημαντικό περιβαλλοντικό ζήτημα εγείρεται και από την ρύπανση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων από τα ανεπεξέργαστα αστικά, βιομηχανικά λύματα, καθώς και από τη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, σε

συνδυασμό με την υπερεκμετάλλευση των υπογείων υδάτων για αρδευτικούς λόγους. Επίσης, προβλήματα εντοπίζονται στο ελλιπές αποχετευτικό δίκτυο ορισμένων οικισμών και η μη σύνδεση τους με το βιολογικό καθαρισμό, στην έλλειψη υλικού επικάλυψης για τα απορρίμματα του ΧΥΤΑ, με αποτέλεσμα να αναζητούνται και εναλλακτικοί τρόποι επεξεργασίας. Οι πολεοδομικές αυθαιρεσίες και η καταπάτηση δημοτικής περιουσίας και ορισμένες προβληματικές περιοχές με προβλήματα ρύπανσης και γενικότερης οικιστικής αισθητικής συμπληρώνουν το παζλ των προβλημάτων του Δήμου.

Από την άλλη πλευρά αξιολογώντας της ευκαιρίες του εξωτερικού περιβάλλοντος, ο Δήμος Κομοτηνής αξιοποιώντας το έμπειρο και καταρτισμένο στελεχιακό του δυναμικό μπορεί να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες των Ευρωπαϊκών τομεακών προγραμμάτων και να καταθέσει προτάσεις είτε σε ανταγωνιστικά προγράμματα είτε όχι για χρηματοδότηση έργων σχετικών με θέματα περιβάλλοντος και οικολογίας, έργων σχετικών με το δομημένο οικιστικό περιβάλλον ή και προτάσεων για έργα υποδομής και δικτύων. Μια ακόμα ευκαιρία που εντοπίζεται στο στρατηγικό σχέδιο, αφορά προώθηση προγραμμάτων ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης της οικολογικής συνείδησης σε φορείς (κοινωνικές ομάδες, σχολεία) και κατοίκους της περιοχής με σκοπό την ενεργό συμμετοχή σε θέματα που αφορούν τη καθαριότητα, τη προστασία του περιβάλλοντος και της εθελοντικής δράσης.

Ολοκληρώνοντας την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, οι απειλές που μπορεί να αντιμετωπίσει ο Δήμος περιλαμβάνουν κινδύνους που αφορούν την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος συλλογής και επεξεργασίας του οργανικού μέρους των αποβλήτων όπως υπολείμματα κρεάτων και ψαριών από αγορές, οικιακά απόβλητα κουζίνας και απόβλητα από κομμένα ξύλα από πάρκα και κήπους. Ακόμα, η έλλειψη συστήματος διαχείρισης και απόθεσης των αποβλήτων που προκύπτουν από κατεδαφίσεις και νέες ανεγέρσεις, η έλλειψη χώρων πρασίνου και η αδυναμία λειτουργίας των περιβαλλοντικών πάρκων του Δήμου, αποτελούν τροχοπέδη στην περιβαλλοντική ανάπτυξη του Δήμου. Τέλος, σχετικά με τη χωροταξία και τη πολεοδομία, προβλήματα δημιουργούνται από τις συνεχείς αλλαγές της νομοθεσίας και τις μεγάλες καθυστερήσεις σε πολεοδομικά ζητήματα λόγω των επικείμενων αλλαγών στο Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (ΓΟΚ) και των νέων διοικητικών μεταρρυθμίσεων, σε συνάρτηση με τις άναρχες επεκτάσεις των χρήσεων γης.

Από όλα τα παραπάνω, προκύπτουν μερικά κρίσιμα ζητήματα που αφορούν διάφορους τομείς και πεδία της τοπικής ανάπτυξης όπως είναι η αναβάθμιση του οδικού δικτύου, η βελτίωση του δικτύου ύδρευσης, η ενίσχυση και η επέκταση του δικτύου ανακύκλωσης, η εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων για τη διαχείριση των αποβλήτων, η προστασία των χώρων πρασίνου, οι πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας στα δημοτικά κτίρια, η βελτίωση των υποδομών του αστικού δομημένου περιβάλλοντος, καθώς και η εφαρμογή του γενικού πολεοδομικού σχεδίου και των ειδικών τοπικών σχεδίων. **(Στρατηγικός σχεδιασμός Δήμου Κομοτηνής 2015-2019, σελ. 274-278)**

4.1.3 Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του Δήμου Κομοτηνής στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και της οικολογίας

Ο άξονας των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στο τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και οικολογίας του Δήμου Κομοτηνής, όπως διατυπώνεται στο επιχειρησιακό σχέδιο, περιλαμβάνει αναλυτικά τα ακόλουθα μέτρα και δράσεις για την υλοποίησή του:

- 1. Αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών καθαριότητας και ενίσχυση του συστήματος ανακύκλωσης σε όλο τον Καλλικρατικό Δήμο και ενίσχυση της οικολογικής και περιβαλλοντικής συνείδησης:** Ορισμένες από τις προτεινόμενες δράσεις είναι ενδεικτικά η εγκατάσταση ενός πληροφοριακού συστήματος για τη παρακολούθηση και τη διαχείριση του στόλου των οχημάτων, η ολοκλήρωση των νέων εγκαταστάσεων στον ΧΥΤΑ Κομοτηνής, η δημιουργία συστήματος συλλογής των αποβλήτων στη πηγή, μηχανικής διαλογής και κομποστοποίησης του οργανικού μέρους των απορριμμάτων, όπως και οι εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των δημοτών, καθώς και συνεργασίας με τοπικές επιχειρήσεις σε θέματα καθαριότητας και ανακύκλωσης.
- 2. Αναβάθμιση φυσικού περιβάλλοντος, ενίσχυση και προστασία του πρασίνου:** Περιλαμβάνει δράσεις όπως η αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής του Δήμου Κομοτηνής, οι συντηρήσεις των υφιστάμενων υποδομών, οι δεντροφυτεύσεις στο χώρο του παλιού ΧΑΔΑ, καθώς και οι συντηρήσεις και αναπλάσεις των χώρων πρασίνου.
- 3. Διαρκής ετοιμότητα αντιμετώπισης έκτακτων φαινομένων και πολιτική προστασία:** Αφορά την υλοποίηση όλων των προληπτικών δράσεων για την

έγκαιρη αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων και φαινομένων, τη διαρκή επικαιροποίηση του σχεδίου αντιμετώπισης έκτακτων φαινομένων και την κατάρτιση και ετοιμότητα του στελεχιακού δυναμικού του Δήμου που εμπλέκεται στην αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων.

- 4. Παροχή υπηρεσιών υποδομών και διαχείριση δομημένου περιβάλλοντος:** Οι δράσεις σε αυτό το μέτρο αφορούν έργα αναπλάσεων, εργασίες βελτίωσης της προσβασιμότητας (πεζοδρόμια, ράμπες, βελτίωση αστικής οδοποιίας), κατασκευή έργων που έχουν κοινωνικό αντίκτυπο όπως πλατείες και παιδικές χαρές και επέκταση του δικτύου ποδηλατοδρόμων και σε άλλες περιοχές της πόλης.
- 5. Αναβάθμιση οδικού δικτύου:** Περιλαμβάνει εργασίες αγροτικής οδοποιίας, συντηρήσεις των υφιστάμενων υποδομών, κατασκευή δρόμων ήπιας κυκλοφορίας καθώς και έργα σύνδεσης των οικισμών με τον πυρήνα της πόλης.
- 6. Πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας:** Αφορά πολυάριθμα, πολύπλευρα και κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης όπως είναι η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ενεργειακής αποτύπωσης και εφαρμογής μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας στα δημοτικά κτίρια με ταυτόχρονη αναζήτηση Ευρωπαϊκών χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ή τρόπους προσέλκυσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η αξιοποίηση και εφαρμογή εναλλακτικών μορφών ενέργειας (αιολική ενέργεια, φωτοβολταϊκά), η αξιοποίηση του γεωθερμικού πεδίου στην Ισμαρίδα λίμνη, η υποστήριξη και προώθηση του έργου της τηλεθέρμανσης της πόλης της Κομοτηνής, η επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου, καθώς και η αξιοποίηση των ανταποδοτικών οφελών σε περίπτωση έναρξης του έργου του αγωγού φυσικού αερίου TAP.
- 7. Παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και εγγείων βελτιώσεων:** Περιλαμβάνει έργα συντήρησης και βελτιώσεων στα υπάρχοντα δίκτυα και επέκτασης σε περιοχές που δεν ανήκουν μέχρι πρότινος στα δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και ομβρίων υδάτων, καθώς και την εγκατάσταση συστήματος τηλεμετρίας και ελέγχου των διαρροών στο δίκτυο ύδρευσης.
- 8. Έργα συντήρησης, υποδομής και υποστήριξης οικισμών:** Σε αυτόν τον άξονα ανήκουν μελέτες και έργα εσωτερικής οδοποιίας οικισμών, καθώς και αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων.

- 9. Βιώσιμη αστική κινητικότητα:** Περιλαμβάνονται παρεμβάσεις βελτιστοποίησης της λειτουργίας της αστικής συγκοινωνίας, μελέτες σκοπιμότητας και χωροθέτησης για πιθανές θέσεις πάρκινγκ, καθώς και δράσεις αποσυμφόρησης της κυκλοφορίας στο χώρο περιμετρικά του κέντρου της Κομοτηνής.
- 10. Εφαρμογή του γενικού πολεοδομικού σχεδίου και σχεδίου πόλεως:** Σε αυτό το μέτρο ανήκουν οι πράξεις εφαρμογής του νέου γενικού πολεοδομικού σχεδίου, τα έργα υποδομής και οι αναπλάσεις στις υπό ένταξη περιοχές, η ολοκλήρωση των τοπικών πολεοδομικών σχεδίων και η ολοκλήρωση των διαδικασιών έγκρισης του ΣΧΟΟΑΠ (Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης) της Δημοτικής Ενότητας Αιγείρου. **(Στρατηγικός σχεδιασμός Δήμου Κομοτηνής 2015-2019, σελ. 312-315)**

4.2 Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Ξάνθης

Ο Δήμος Ξάνθης με τη νέα διοικητική διάρθρωση της χώρας (Πρόγραμμα Καλλικράτης), έχει έκταση 495.118 στρέμματα και πληθυσμό 65.133 σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Η Ξάνθη βρίσκεται στο κέντρο του άξονα επικοινωνίας της χώρας όπου αναπτύσσονται οδικές συνδέσεις προς τη βόρεια ενδοχώρα μέσω της Εγνατίας οδού, την Ανατολική Θράκη (Τουρκία), τη Βουλγαρία και προς τη Κεντρική Ευρώπη αντίστοιχα. Ο Δήμος της Ξάνθης οριοθετείται στα βόρεια από την οροσειρά της Ροδόπης όπου υπάρχει ένα σημαντικό σύνολο δασικών οικοσυστημάτων και προς το Νότο από το Θρακικό πέλαγος όπου εκτείνεται η παραλιακή ζώνη με μεγάλο αριθμό παραλιακών ζωνών. Παράλληλα, σε αυτή τη περιοχή υπάρχουν αρκετοί υγροβιότοποι διεθνούς φήμης και αξίας όπως είναι το Δέλτα του Νέστου, η λίμνη Βιστωνίδα, η λιμνοθάλασσα του Πόρτο Λάγους, η λίμνη του Μητρικού. Οι χρήσεις γης του Δήμου Ξάνθης κατανέμονται το 43,5 % σε βοσκοτόπους, το 42,5% σε δάση, το 8,5% σε καλλιεργούμενες εκτάσεις, το 1% σε νερά και το υπόλοιπο 4,5% σε λοιπές εκτάσεις (οικισμούς). Στο ορεινό ανάγλυφο υπάρχουν δασικές εκτάσεις που περιβάλλουν το περιαστικό πευκοδάσος της Ξάνθης, στη πεδινή περιοχή κυριαρχούν οι αγροτικές καλλιέργειες, ενώ κατά μήκος της Εγνατίας οδού αναπτύχθηκε η βιομηχανική ζώνη. **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019)**

4.2.1 Περιγραφή των τομέων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος του Δήμου Ξάνθης

A. Πολεοδομική οργάνωση

Η Ξάνθη διαθέτει νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), το οποίο εγκρίθηκε στις 9 Δεκεμβρίου του 2010 (ΦΕΚ 529/ΔΑΠ), και τροποποιήθηκε το 2013 (ΦΕΚ 174/ΑΑΠ/22.5.2013). Σύμφωνα με αυτό, καθορίζονται οι νέες χρήσεις γης, τα όρια των επεκτάσεων των οικισμών, οι συντελεστές δόμησης, οι αναπτυξιακές ζώνες, οι ζώνες οικονομικής ανάπτυξης, οι ζώνες προστασίας του φυσικού, ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και οι περιοχές ειδικής προστασίας. Ακόμα, υπάρχει η πόλη της Παλιάς Ξάνθης, μια περιοχή με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, η οποία έχει μια ποικιλία αρχιτεκτονικών τύπων και ρυθμών και αποτελεί το ιστορικό κέντρο της πόλης. Με ΦΕΚ του 1995 έχουν χαρακτηριστεί 593 κτίρια ως διατηρητέα και καθορίζονται οι επιτρεπόμενες παρεμβάσεις σε αυτά. **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019)**

B. Υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων

Τα δίκτυα αφορούν την ύδρευση, αποχέτευση και διαχείριση των αποβλήτων. Το δίκτυο ύδρευσης είναι πρόσφατα πλήρως ανακαινισμένο και η πόλη της Ξάνθης υδροδοτείται κατά 60% από τις πηγές Στρατώνων Παραδείσου και κατά 40 % από γεωτρήσεις της περιοχής του παλιού αεροδρομίου Ξάνθης. Όλοι οι οικισμοί του Δήμου Ξάνθης υδροδοτούνται.

Δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων υδάτων υπάρχει στο σύνολο της πόλης της Ξάνθης, αλλά προβλήματα συναντώνται σε ορισμένους οικισμούς οι οποίοι δεν διαθέτουν δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων, οι κάτοικοι εξυπηρετούνται από σηπτικούς βόθρους και είναι αναγκαία η σύνδεση τους με το υπάρχον δίκτυο και τον βιολογικό καθαρισμό.

Το σύστημα διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων περιλαμβάνει τη συλλογή, μεταφορά και τελική διάθεση στον αδειοδοτημένο ΧΥΤΑ. Η επεξεργασία των άλλων κατηγοριών αποβλήτων όπως απόβλητα από εκσκαφές, κατεδαφίσεις δεν ανήκουν στο σχέδιο διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Επίσης, δεν υπάρχουν κάδοι ανακύκλωσης σε αρκετούς οικισμούς, ενώ διαπιστώνεται και ένα σημαντικό περιβαλλοντικό ζήτημα

από την ύπαρξη αρκετών χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων. **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019)**

Γ. Οδικές μεταφορές

Οι μεταφορές στο Δήμο Ξάνθης γίνονται οδικώς μέσω της Εγνατίας οδού η οποία διευκολύνει τις μετακινήσεις εντός της Περιφέρειας ΑΜΘ και διασυνδέει τη πόλη με τη Θεσσαλονίκη και την Τουρκία, μέσω της παλιάς εθνικής οδού η οποία βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση και μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η πόλη της Ξάνθης είναι το κυκλοφοριακό πρόβλημα και η απουσία κυκλοφοριακής μελέτης που να εκτιμά το κυκλοφοριακό φόρτο σε ώρες αιχμής και να ρυθμίζει έναν λειτουργικό κυκλοφοριακό δακτύλιο. Το παραπάνω γεγονός, σε συνδυασμό με την απουσία ποδηλατοδρόμου, οδηγεί σε μεγάλη συγκέντρωση αυτοκινήτων στο κέντρο της πόλης. **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019)**

Δ. Έργα υποδομής

Τα έργα υποδομής αφορούν παρεμβάσεις και αναπλάσεις δημοσίων χώρων, πλατειών, κοινοχρήστων χώρων, αναπλάσεις των υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης, παρεμβάσεις και συντηρήσεις στους χώρους και τα διατηρητέα κτίρια της Παλιάς πόλης της Ξάνθης, κατασκευές υποδομών κοινωνικής μέριμνας, κατασκευές σχολείων και παιδικών σταθμών, βελτιώσεις οδικών δικτύων, έργα επέκτασης του ΧΥΤΑ, έργα που αφορούν νέες υδροδοτήσεις οικισμών, έργα προβολής και δικτύωσης της πόλης, καθώς και έργα που αφορούν το ενεργειακό αποτύπωμα και τις ενεργειακές επεμβάσεις στα δημοτικά κτίρια της πόλης. **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019)**

4.2.2 Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του τομέα περιβάλλοντος του Δήμου Ξάνθης

Η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης πραγματοποιήθηκε αξιοποιώντας και εδώ τη μέθοδο SWOT. Σύμφωνα με αυτή, τα δυνατά σημεία του Δήμου στο τομέα του περιβάλλοντος εντοπίζονται στο φυσικό απόθεμα που το αποτελούν το περιαστικό δάσος, οι ποταμοί Νέστος και Κόσυνθος και ορεινοί όγκοι της Σταυρούπολης και των Κιμμερίων που έχουν δυνατότητες αξιοποίησης και ανάδειξης. Στο τομέα της οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης δυνατά σημεία αποτελούν η πρόσφατη έγκριση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου που δίνει δυνατότητες για αναπλάσεις, επέκταση και αξιοποίηση

νέων περιοχών, η ύπαρξη ολοκληρωμένου σχεδίου παρεμβάσεων στη Παλιά πόλη και στον παραδοσιακό οικισμό της, καθώς και η δυνατότητα συνεργειών με το επιστημονικό προσωπικό του Πολυτεχνείου του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Επίσης, στο τομέα των δικτύων εξυπηρέτησης υπάρχει ικανοποιητικό δίκτυο ύδρευσης και άρδευσης με δυνατότητες βέβαια περαιτέρω βελτιώσεων, αλλά και γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών (GIS 360ο), το οποίο λειτουργεί στο site του Δήμου και εξυπηρετεί δημότες και τουρίστες. Όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων, τα δυνατά σημεία αφορούν την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του ΧΥΤΑ, την ύπεξη κέντρου διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών (ΚΔΑΥ), την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης αποβλήτων όπως είναι η τηλεματική και το ηλεκτρονικό κέντρο ελέγχου, καθώς και η εγκατάσταση ρομποτικών κάδων και βυθιζόμενων κάδων διαβαθμισμένης συμπίεσης.

Οι αδυναμίες του Δήμου Ξάνθης όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον και τη διαχείρισή του εντοπίζονται στην ανεξέλεγκτη απόρριψη αποβλήτων από εκσκαφές και κατεδαφίσεις σε όχθες ποταμών ή σε περιαστικά δάση. Σχετικά με την οικιστική και πολεοδομική οργάνωση, αδύνατα σημεία υπάρχουν όπως η έλλειψη κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και η έλλειψη πόρων για την δημιουργία νέων, η ανάγκη αξιοποίησης των νέων προς ένταξη περιοχών στο πολεοδομικό σχέδιο, η περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίηση της παλιάς πόλης, η ανάπλαση των πεζοδρόμων και η δημιουργία ποδηλατοδρόμων, καθώς και η ανάγκη πρόσθετων κοινωνικών υποδομών. Σχετικά με τις υποδομές των μεταφορών, έχει ήδη αναφερθεί η απουσία κυκλοφοριακής μελέτης, η υπέρμετρη χρήση οχημάτων που δημιουργεί πρόβλημα και στους πεζούς αλλά και σε έλλειψη χώρων στάθμευσης, η ανάγκη επέκτασης του δικτύου αστικών μετακινήσεων σε περισσότερες περιοχές συμπεριλαμβανομένης και της παλιάς πόλης, καθώς και η ανάγκη αντικατάστασης του στόλου των αστικών με νέα οχήματα μειωμένης κατανάλωσης και μειωμένων εκπομπών ρύπων. Στις υποδομές των δικτύων εξυπηρέτησης, υπάρχουν προβλήματα σχετικά με την παλαιότητα ορισμένων τμημάτων του τμήματος ύδρευσης και αποχέτευσης που χρήζουν αντικατάστασης, ο ηλεκτροφωτισμός σε δρόμους των οικισμών είναι προβληματικός, υπάρχει ανάγκη αντικατάστασης του κοινόχρηστου φωτισμού με τη χρήση λαμπτήρων χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης, ενώ δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα το δίκτυο του φυσικού αερίου και η σύνδεση όλων των κτιρίων με αυτό. Τέλος, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων, υπάρχει έλλειψη κάδων απορριμμάτων και κάδων αποκομιδής αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, ανάγκη για ανανέωση του εξοπλισμού καθαριότητας, δεν εφαρμόζονται

σύγχρονες μέθοδοι διαχείρισης στερεών αποβλήτων και υπάρχει ελλιπές καθεστώς διαχείρισης των βιομηχανικών αποβλήτων.

Στις ευκαιρίες που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον εντοπίζονται τα χρηματοδοτικά εργαλεία που προσφέρει η νέα προγραμματική περίοδος 2014-2019 (ΕΣΠΑ) για πλήθος έργων περιβαλλοντικού χαρακτήρα, η ύπαρξη ειδικού θεσμικού πλαισίου προστασίας της παλιάς πόλης, οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες (έκδοση οικοδομικών αδειών, παρακολούθηση αστικού πρασίνου), η ολοκλήρωση και εφαρμογή της κυκλοφοριακής μελέτης για τη πόλη της Ξάνθης, η εφαρμογή προγραμμάτων εξοικονόμησης ενέργειας (πράσινες στέγες, φωτοβολταϊκά) στα δημοτικά κτίρια, καθώς και η δυνατότητες χρήσης εναλλακτικών μεθόδων επεξεργασίας των αποβλήτων.

Οι απειλές που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον, αφορούν την έλλειψη πόρων για την ολοκλήρωση έργων, μελετών, παρεμβάσεων και αναπλάσεων, η δυσκολία επίλυσης του κυκλοφοριακού προβλήματος της Ξάνθης, η προστασία και η διατήρηση του χαρακτήρα της παλιάς Ξάνθης και η πιθανή ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα από την ανεξέλεγκτη απόρριψη μπαζών στα ποτάμια όπως και της ατμόσφαιρας λόγω της εκτεταμένης χρήσης αυτοκινήτων.

Από την παραπάνω ανάλυση SWOT τα κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης που προκύπτουν, αφορούν την ανάγκη ύπαρξης ενός οργανωμένου δικτύου παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης όπως και της υποβάθμισης των εδαφών, τη πλήρη εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδίου με την επέκταση σε νέες περιοχές και την αποφόρτιση του αστικού κέντρου, την αξιοποίηση και την ανάπλαση υφιστάμενων κοινόχρηστων χώρων και περιοχών με προστιθέμενη αξία (καπναποθήκες), την ανάγκη ύπαρξης ολοκληρωμένου περιφερειακού δακτυλίου στο κέντρο της Ξάνθης, την ανάγκη δημιουργίας ολοκληρωμένου δικτύου ποδηλατοδρόμων και πεζοδρόμων, καθώς και τον πλήρη σεβασμό της αξίας της παλιάς Ξάνθης με την ανεύρεση εναλλακτικών τρόπος μετακίνησης εντός της περιοχής της. Επιπρόσθετα, υπάρχει ανάγκη αντικατάστασης των παλαιών δικτύων ύδρευσης, η αισθητική βελτίωση και εξοικονόμηση ενέργειας του δημοτικού φωτισμού, η προώθηση της χρήσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η εφαρμογή προγραμμάτων μείωσης της κατανάλωσης νερού και για οικιακούς λόγους και για άρδευση, η αναβάθμιση του εξοπλισμού καθαριότητας του Δήμου, καθώς και η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης στη πηγή (γυαλί, χαρτί). **(Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019, σελ. 145-156)**

4.2.3 Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του Δήμου Ξάνθης στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και της οικολογίας

Ο επιχειρησιακός σχεδιασμός του Δήμου Ξάνθης καθορίζει τον άξονα των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στο τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής και περιλαμβάνει αναλυτικά τα ακόλουθα μέτρα και δράσεις για την υλοποίησή του:

- 1. Βελτίωση, προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος:** Σε αυτό το μέτρο ανήκουν δράσεις που αφορούν την αναθεώρηση του κανονισμού πεζοδρομίων (φυτεύσεις, πρόσβαση ΑΜΕΑ, αστικός εξοπλισμός) και διαχείρισης κοινοχρήστων χώρων του Δήμου, έργα για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων και την αντιμετώπιση της ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα, καθώς και για πρωτοβουλίες που αφορούν τη προστασία προστατευόμενων περιοχών.
- 2. Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα, διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης ειδικά στα παιδιά και στη νεολαία:** Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να πραγματοποιηθούν δράσεις στα σχολεία με σκοπό τη ευαισθητοποίηση και υποκίνηση των μαθητών για εθελοντική συμμετοχή όπως καθαρισμοί πάρκων και παραλιών, δένδροφυτεύσεις, προβολή ταινιών και διοργάνωση εκπαιδευτικών ημερίδων, ενώ αντίστοιχες δράσεις μπορούν να γίνουν και σε επίπεδο ενηλίκων με σειρά ενημερωτικών δράσεων, εθελοντικών πρωτοβουλιών και χρήση διαφόρων μέσων τεχνολογίας και δικτύωσης.
- 3. Προώθηση θεμάτων πολεοδομικού σχεδιασμού και επεκτάσεων:** Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει περιβαλλοντικές μελέτες για τη οριοθέτηση ρεμάτων, μελέτες γεωλογικής καταλληλότητας, οριοθετήσεις οικισμών, ολοκλήρωση πολεοδομικών μελετών και πράξεων εφαρμογής για τις υπό ένταξη περιοχές στο πολεοδομικό σχέδιο, αναθεωρήσεις ρυμοτομικών σχεδίων, καθώς και οικονομοτεχνική έρευνα και μελέτη για την αξιοποίηση των δημοτικών κτιρίων.
- 4. Αναπλάσεις και αναβαθμίσεις των δύο πόλων της πόλης (παλιά πόλη και Καρναποθήκες) των γειτονιών και των Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων:** περιλαμβάνονται έργα αναπλάσεων, αποκατάστασης διατηρητέων κτιρίων, δημιουργία κοινωνικών δομών και έργα αισθητικής αναβάθμισης.

- 5. Εξοικονόμηση ενέργειας και αξιοποίηση Α.Π.Ε:** Τα μέτρα εδώ αφορούν στη σύνταξη ενεργειακών μελετών και τη προώθηση έργων ενεργειακής αναβάθμισης δημοτικών κτιρίων όπως δημοτικά σχολεία, δημοτικά αθλητικά κέντρα, κτίριο δημοτικής αγοράς, τη προώθηση δημιουργίας πράσινων δωμαίων με στόχο την ενεργειακή εξοικονόμηση, τη χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων, καθώς και την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού με τη χρήση λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης.
- 6. Αναβάθμιση και επέκταση του αστικού πρασίνου:** Στο μέτρο αυτό ανήκουν δράσεις και έργα συντήρησης και αναβάθμισης των χώρων πρασίνου πλατειών και πάρκων, την αναζήτηση νέων χώρων πρασίνου, καθώς και τη προώθηση για την αναβάθμιση και αξιοποίηση των ακάλυπτων χώρων.
- 7. Αναβάθμιση υφιστάμενων και δημιουργία νέων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων:** Περιλαμβάνει αισθητικές επεμβάσεις και αναπλάσεις σε πλατείες, παιδικές χαρές και πάρκα, την αποκατάσταση πεζοδρομίων, συντηρήσεις οδοστρώματος, καθώς και την αξιοποίηση περιβαλλοντικών διαδρομών.
- 8. Βελτίωση υποδομών μεταφορών και προσπελασιμότητας:** Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει έργα συντήρησης, ανάπλασης, διαμόρφωσης και επέκτασης δρόμων, ασφαλτοστρώσεις και βελτίωση της βατότητας σε αγροτικές οδούς, συντήρηση των διαγραμμίσεων και των σημάτων, καθώς και κατασκευές γεφυρών.
- 9. Αντιμετώπιση των προβλημάτων και βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας, στάθμευσης και οδικής ασφάλειας:** Αφορά την ολοκλήρωση της κυκλοφοριακής μελέτης της πόλης της Ξάνθης, τις προμήθειες φωτιστικών σωμάτων και διαφόρων ειδών πινακίδων, τη κατασκευή δακτυλίου ποδηλατοδρόμου, τη δημιουργία χώρων στάθμευσης σε κρίσιμες περιοχές, καθώς και διάφορες διανοίξεις και επεμβάσεις επί των οδών.
- 10. Προώθηση και ανάπτυξη καθαρών μεταφορών και μείωση καυσαερίων για τα δημοτικά και μη οχήματα:** Προωθείται η αντικατάσταση των παλαιών οχημάτων με νέα αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, καθώς και η ολοκλήρωση της

μελέτης του ποδηλατοδρόμου με παράλληλη προώθηση εκστρατείας προώθησης των εναλλακτικών μορφών μεταφοράς.

- 11. Εξασφάλιση επάρκειας και ποιότητας νερού:** Αφορά συντηρήσεις, αντικαταστάσεις και επεκτάσεις τμημάτων του δικτύου ύδρευσης, κατασκευή νέων δεξαμενών υδροδότησης, καθώς και έργα εγκατάστασης συστημάτων ελέγχου και προστασίας των δεξαμενών, των γεωτρήσεων και των αντλιοστασίων.
- 12. Βελτίωση και επέκταση δικτύων ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης και ενέργειας. Επέκταση και εκσυγχρονισμός βιολογικού καθαρισμού:** Περιλαμβάνει τα έργα που αφορούν την ολοκλήρωση εσωτερικών αποχετευτικών δικτύων σε οικισμούς, έργα αξιοποίησης των υδάτων για αρδευτικούς λόγους, καθώς και τη κατασκευή νέων μονάδων επεξεργασίας λυμάτων σε οικισμούς με παράλληλη συντήρηση του βιολογικού καθαρισμού της Ξάνθης.
- 13. Ανάπτυξη υποδομών τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο Δήμο Ξάνθης:** Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν την αναβάθμιση των δικτύων ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο, με τη δημιουργία hotspots σε επιλεγμένες περιοχές, τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος για τη τουριστική προβολή και ανάδειξη της Ξάνθης με διαδραστική πλατφόρμα για τη ξενάγηση στις περιοχές ενδιαφέροντος, καθώς και επέκταση του τηλεματικού δικτύου στους αρχαιολογικούς χώρους.
- 14. Βελτίωση του επιπέδου καθαριότητας της πόλης, των Δημοτικών και Τοπικών Ενοτήτων και επίλυση του προβλήματος των αδέσποτων ζώων:** Αφορά τη συνεργασία με αρμόδιους φορείς για τη λήψη μέτρων που αφορούν τη μείωση εκπομπής ρύπων, της ηχορύπανσης και τη προστασία της δημόσιας υγείας, τις μελέτες χωροθέτησης των κάδων και τη προμήθεια νέων κάδων ανακύκλωσης, καθορισμός των ενεργειών για την απομάκρυνση των εγκαταλειμμένων οχημάτων, καθώς και στη κατασκευή καταφυγίου αδέσποτων ζώων.
- 15. Μείωση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των στερεών αποβλήτων:** Αφορά τη προώθηση συστημάτων εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης των

αποβλήτων, προώθηση της ανακύκλωσης και εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών.

16. Αναβάθμιση, αντικατάσταση υφιστάμενων και προμήθεια νέων οχημάτων και εξοπλισμού αποκομιδής απορριμμάτων.

17. Βελτίωση ικανότητας και αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών, με την ανάπτυξη υποδομών πολιτικής προστασίας. (Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2015-2019- Β' φάση, σελ. 7-18)

4.2.4 Σύγκριση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης

Στην επόμενη ενότητα, συνοψίζονται οι αναπτυξιακές προτεραιότητες των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης, όπως αυτές αναλύθηκαν προηγουμένως και παρουσιάζονται στους αντίστοιχους στρατηγικούς σχεδιασμούς και τα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων.

Πίνακας 4.1

Σύγκριση επιχειρησιακών σχεδίων Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης

	Περιγραφή δράσεων	Χωροταξικός σχεδιασμός	Πολεοδομικός σχεδιασμός	Περιβαλλοντικός σχεδιασμός
ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ				
1	Αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών καθαριότητας και ενίσχυση του συστήματος ανακύκλωσης σε όλο τον Καλλικρατικό Δήμο και ενίσχυση της οικολογικής και περιβαλλοντικής συνείδησης			X
2	Αναβάθμιση φυσικού περιβάλλοντος, ενίσχυση και προστασία του πρασίνου	X		X
3	Διαρκής ετοιμότητα αντιμετώπισης έκτακτων			X

	φαινομένων και πολιτική προστασία			
4	Παροχή υπηρεσιών υποδομών και διαχείριση δομημένου περιβάλλοντος		X	
5	Αναβάθμιση οδικού δικτύου	X		X
6	Πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας			X
7	Παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και εγγείων βελτιώσεων	X		X
8	Έργα συντήρησης, υποδομής και υποστήριξης οικισμών	X	X	X
9	Βιώσιμη αστική κινητικότητα	X		
10	Εφαρμογή του γενικού πολεοδομικού σχεδίου και σχεδίου πόλεως		X	
ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ				
1	Βελτίωση, προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος	X		X
2	Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα, διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης ειδικά στα παιδιά και στη νεολαία			X
3	Προώθηση θεμάτων πολεοδομικού σχεδιασμού και επεκτάσεων		X	
4	Αναπλάσεις και αναβαθμίσεις των δύο πόλων της πόλης (παλιά πόλη και Καπναποθήκες) των γειτονιών και των Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων	X	X	X
5	Εξοικονόμηση ενέργειας και αξιοποίηση Α.Π.Ε			X
6	Αναβάθμιση και επέκταση του αστικού πρασίνου	X		X
7	Αναβάθμιση υφιστάμενων και δημιουργία νέων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων	X		X

8	Βελτίωση υποδομών μεταφορών και προσπελασιμότητας	X	X	X
9	Αντιμετώπιση των προβλημάτων και βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας, στάθμευσης και οδικής ασφάλειας	X	X	X
10	Προώθηση και ανάπτυξη καθαρών μεταφορών και μείωση καυσαερίων για τα δημοτικά και μη οχήματα	X		X
11	Εξασφάλιση επάρκειας και ποιότητας νερού			X
12	Βελτίωση και επέκταση δικτύων ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης και ενέργειας. Επέκταση και εκσυγχρονισμός βιολογικού καθαρισμού	X		X
13	Ανάπτυξη υποδομών τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο Δήμο Ξάνθης			X
14	Βελτίωση του επιπέδου καθαριότητας της πόλης, των Δημοτικών και Τοπικών Ενοτήτων και επίλυση του προβλήματος των αδέσποτων ζώων			X
15	Μείωση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των στερεών αποβλήτων			X
16	Αναβάθμιση, αντικατάσταση υφιστάμενων και προμήθεια νέων οχημάτων και εξοπλισμού αποκομιδής απορριμμάτων			X
17	Βελτίωση ικανότητας και αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών, με την ανάπτυξη υποδομών πολιτικής προστασίας			X

Από την παραπάνω σύγκριση του Στρατηγικού σχεδιασμού και των επιχειρησιακών σχεδίων των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης, μπορεί να εξαχθεί ότι κυριαρχούν οι

δράσεις και τα μέτρα που αφορούν τον χωροταξικό και τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό. Ο χωροταξικός σχεδιασμός αφορά τη μελέτη των χρήσεων γης, την οργάνωση των δικτύων των οικισμών και τα δίκτυα μεταφορών, ενώ ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός τις μετακινήσεις, τις χρήσεις γης, τις υποδομές, το κτιριακό δυναμικό και τους υπαίθριους χώρους (βλέπε κεφάλαιο 3). Οι μισές και πλέον έννοιες της στοχοθεσίας επικαλύπτονται από τα δύο είδη σχεδιασμών και ως εκ τούτου εμφανίζουν κοινό αποτύπωμα. Στο Δήμο Κομοτηνής υπάρχουν αναπτυξιακές κατευθύνσεις που αφορούν άμεσα την προστασία και αξιοποίηση του περιβάλλοντος όπως η προστασία και η αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και του πρασίνου ή έμμεσα όπως τα έργα συντήρησης και υποστήριξης των οικισμών. Τα αναπτυξιακά μέτρα που αφορούν τον γενικότερο περιβαλλοντικό σχεδιασμό είναι η αναβάθμιση των υποδομών, η αναβάθμιση του οδικού δικτύου και οι πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας, ενώ τον πολεοδομικό σχεδιασμό αποτελούν τα μέτρα που αφορούν τη διαχείριση του δομημένου περιβάλλοντος, τα έργα της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και η εφαρμογή του γενικού πολεοδομικού σχεδίου και του σχεδίου πόλεως. Αντίστοιχα, στο Δήμο Ξάνθης ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός τονίζεται με τις δράσεις προστασίας και αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος (σε συνέργεια και με τον χωροταξικό σχεδιασμό), την αναβάθμιση του αστικού πρασίνου, την αναβάθμιση των κοινόχρηστων χώρων, τη προώθηση των μετακινήσεων με οχήματα αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, τη βελτίωση του επιπέδου καθαριότητας της πόλης, με την εφαρμογή καινοτόμων βέλτιστων μεθόδων επεξεργασίας των αποβλήτων, καθώς και με τις βελτιώσεις των δικτύων εξυπηρέτησης των δημοτών (ύδρευση, αποχέτευση, ενέργεια). Ο πολεοδομικός σχεδιασμός προωθείται με την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδίου και των επεκτάσεων, με τη βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας και της οδικής ασφάλειας, καθώς και με την αναβάθμιση της παλιάς πόλης.

Φαίνεται λοιπόν, ότι τα τρία είδη σχεδιασμών συνυπάρχουν αρμονικά δημιουργώντας ένα πλέγμα επιπρόσθετων οφελών σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα για το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία. Συνοπτικά, τα οφέλη είναι:

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

- περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- εμπλουτισμός και προστασία του υδροφόρου ορίζοντα
- προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των λοιπών οικοσυστημάτων
- θετική επίδραση στις συνθήκες μικροκλίματος
- προστασία της βιοποικιλότητας
- συγκράτηση και διατήρηση της ποιότητας των εδαφών
- αισθητική βελτίωση

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

- βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και βελτίωση της υγείας των δημοτών
- αναπλάσεις και επεκτάσεις σε χώρους όπως πάρκα, άλση και χώρους πρασίνου διαμορφώνουν αίσθηση ξεκούρασης και αναψυχής
- πρόσθετες θέσεις εργασίας σε τομείς όπως οι αναπλάσεις των αστικών οικισμών, οι βελτιώσεις των δικτύων εξυπηρέτησης, η εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων επεξεργασίας αποβλήτων, οι δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια και στους δημόσιο δίκτυο ηλεκτροφωτισμού, καθώς και οι βελτιώσεις των μεταφορών και της προσπελασιμότητας
- αύξηση της αξίας των ιδιοκτησιών
- ενδυνάμωση της ευαισθητοποίησης των πολιτών για περιβαλλοντικά θέματα, δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης και συμμετοχή σε εθελοντικές ομάδες

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

- εξοικονόμηση ενέργειας από τη χρήση ενεργειακών συστημάτων, αυτοματισμών, φωτοβολταϊκών και πράσινων δωματίων στα δημοτικά κτίρια

- εξοικονόμηση ενέργειας και μειωμένο κόστος χρήσης, από την εφαρμογή λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης στο δίκτυο ηλεκτροφωτισμού
- εξοικονόμηση χρημάτων και μείωση εκπομπών ρύπων από τη χρήση οχημάτων με αντιρρυπαντική τεχνολογία
- εξοικονόμηση χρημάτων από τη χρήση καινοτόμων μεθόδων επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων
- κέρδη από τη χρήση συστημάτων παρακολούθησης των δικτύων εξυπηρέτησης
- ευθυγράμμιση με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα όρια εκπομπών και μειωμένος κίνδυνος προστίμων για μεγάλο εύρος ζητημάτων περιβαλλοντικού χαρακτήρα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε καταρχήν η διερεύνηση της δομής, του αντικείμενου και της στοχοθεσίας των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Δήμων και εν συνεχεία η ανάλυση των εννοιών του περιβαλλοντικού, του χωροταξικού και του πολεοδομικού σχεδιασμού. Η εργασία είχε ως αντικείμενο την μελέτη της εφαρμογής των τριών ειδών σχεδιασμού στα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης και τη σύγκρισή τους για τη περίοδο 2015-2019 και να εντοπίσει και να αναδείξει τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από την ορθή και αποτελεσματική ενσωμάτωση και εφαρμογή τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις της Κυβέρνησης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΕΕΤΑΑ, για τη κατάρτιση, την οργάνωση και το περιεχόμενο των επιχειρησιακών προγραμμάτων, οι Δήμοι συγκεντρώνουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον τους, διατυπώνουν το όραμα και το στόχο τους για την επικείμενη προγραμματική περίοδο, λαμβάνουν υπόψη τα τρία είδη σχεδιασμών τα οποία έχουν περιβαλλοντικές προεκτάσεις και επιπρόσθετα πολλαπλά οφέλη και προχωρούν στο σχεδιασμό τους.

Ένα βασικό συμπέρασμα από την παρούσα εργασία είναι ότι ο γενικός χαρακτήρας των επιχειρησιακών προγραμμάτων μπορεί να χαρακτηριστεί ως έντονα περιβαλλοντικός με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες όπως διατυπώνονται μέσα στα προγράμματα να αφορούν ένα μεγάλο εύρος περιβαλλοντικών, χωροταξικών και πολεοδομικών ζητημάτων. Υπάρχουν συγκεκριμένες προτεραιότητες σε τομείς ενδιαφέροντος όπως είναι το αστικό δομημένο περιβάλλον, οι οδικές μεταφορές, οι υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, φωτισμού, τα έργα υποδομής και τα έργα διαχείρισης αποβλήτων. Οι κατευθύνσεις, οι στόχοι και τα μέτρα που προτείνονται για έργα και επεμβάσεις είναι πολύ συγκεκριμένα και ορθά διατυπωμένα, τα οποία ανάλογα με τις προτεραιότητες, τις δυνατότητες χρηματοδότησης, τα εσωτερικά χαρακτηριστικά του Δήμου και το δυναμικό εξωτερικό περιβάλλον μπορούν να υλοποιηθούν με συγκεκριμένες ενέργειες και οργάνωση.

Πρέπει να τονιστεί επίσης ότι λόγω της φύσης και της δομής των επιχειρησιακών προγραμμάτων, εντοπίζονται τα προβλήματα και οι περιοχές επέμβασης σε κάθε Δήμο, αναλύονται τα κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης, δίνονται οι αναπτυξιακές αρχές και κατευθύνσεις και εν συνεχεία εξειδικεύονται σε συγκεκριμένες δράσεις και στόχους.

Μελετώντας τα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων Κομοτηνής και Ξάνθης, τα οφέλη που προκύπτουν από την αποτελεσματική ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού, χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και τη στροφή του χαρακτήρα των προγραμμάτων και του οράματος των Δήμων στη διατήρηση, τη προστασία και τη αξιοποίηση του περιβάλλοντος, την ανάδειξη και συντήρηση του αστικού περιβάλλοντος και την εξυπηρέτηση των πολιτών με διάφορα έργα υποδομής, έχουν θετικό αντίκτυπο σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο πέρα από το περιβαλλοντικό. Με την εφαρμογή πολιτικών εξοικονόμησης ενέργειας, με τη βιώσιμη αστική κινητικότητα, τις καινοτόμες μεθόδους επεξεργασίας των αποβλήτων και των απορριμμάτων, την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολεοδομικών σχεδίων, τις συντηρήσεις και αναπλάσεις κτιρίων και πλατειών, τις αναβαθμίσεις οδικών δικτύων και δικτύων εξυπηρέτησης και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των Δημοτών, προκύπτουν σημαντικά οικονομικά οφέλη για τον Δήμο που αποκτά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των όμορων Δήμων, οι δημότες ζουν σε πιο ασφαλές, υγιές και πράσινο περιβάλλον και είναι ικανοποιημένοι, με αποτέλεσμα οι Δήμοι να μπορούν να προχωρήσουν με μεγαλύτερη ασφάλεια και σιγουριά σε μελλοντικές κινήσεις αναδιοργάνωσης και εξέλιξης τους.

Από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός ότι οι πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις που βιώνει η χώρα με τις έντονες κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις τους, έχουν αφήσει ένα ισχυρό αποτύπωμα σε κάθε πτυχή της κοινωνίας και εν προκειμένω της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι Δήμοι αδυνατούν να προγραμματίσουν τις ενέργειες τους, να καταθέσουν τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και τα ετήσια προγράμματα δράσης με βάση τις πραγματικές τους ανάγκες και φιλοδοξίες, καθώς περιορίζονται από τα οικονομικά δεδομένα και την ελλιπή χρηματοδότηση από το κράτος. Οι τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων, λαμβάνοντας υπόψη τα στενά οικονομικά περιθώρια πρέπει να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που δίνονται μέσω των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, να παρακολουθούν τις εξελίξεις στην ιεράρχηση των έργων και των προτεραιοτήτων και να προσπαθήσουν να είναι ανταγωνιστικοί προκειμένου να επιτύχουν τους περισσότερους από τους στόχους που τίθενται από τη Διοίκηση. Επίσης, πιθανόν να υπάρχει ζήτημα οργάνωσης, συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των στελεχών και της Διοίκησης των Δήμων, για την έγκαιρη και βέλτιστη ιεράρχηση στόχων, κατανομής πόρων και εξουσιών. Σε κάθε περίπτωση πάντως οι τεχνικές υπηρεσίες των Δήμων δεν εκμεταλλεύονται σε μεγάλο βαθμό τα πολυάριθμα πλεονεκτήματα που μπορούν να προσφέρει ο πολυδιάστατος περιβαλλοντικός σχεδιασμός σε πολλές πτυχές των τοπικών κοινωνιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Αξαρλή, Κ. (2008) 'Η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, το μικροκλίμα και οι συνθήκες άνεσης για το χρήστη της πόλης', 4ο Business Forum "ECO-ECO2" - Δ.Ε.Θ,Θεσσαλονίκη, Διαθέσιμο στο URL:< <http://www.helexpro.gr> > [Πρόσβαση 04 Αυγούστου 2016]
- Δεμέναγα Μ. (2009), Χωρική ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών πολιτικών για μια βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Η περίπτωση του Δήμου Βριλησίων, Μεταπτυχιακή εργασία, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Διαθέσιμο: http://courses.arch.ntua.gr/el/proseggiseis_toy_sxediasmoy_sthn_ellada/metaptyxikes_sproydastikes_ergasies/2009-2010.html [Πρόσβαση 30 Ιουλίου 2016]
- Δήμος Αλιάρτου- Θεσπιέων (2015), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αλιάρτου-Θεσπιέων 2015-2019, Διαθέσιμο: https://www.aliartos.gov.gr/wp-content/uploads/2015/07/5.-%CE%95.%CE%A0._%CE%92-%CE%A6%CE%91%CE%A3%CE%97_14.07.2015_final1.pdf [Πρόσβαση 21 Ιουλίου 2016]
- Δήμος Καβάλας (2015), Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Καβάλας 2015-2019, Διαθέσιμο: http://hello.crowdapps.net/participation-dimoskavalas/wp-content/uploads/sites/17/2015/11/epixeirisiako_programma_dimou_kavalas_v4.pdf [Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2016]
- Δήμος Κομοτηνής (2015), Στρατηγικός Σχεδιασμός Δήμου Κομοτηνής 2015-2019, Διαθέσιμο: <http://www.komotini.gr/sites/default/files/diafora/p/nea-anakoinwseis/2016/03/stratigikosshediasmosdimoykomotinis2015-2019.pdf> [Πρόσβαση 20 Αυγούστου 2016]
- Δήμος Ξάνθης (2014), Στρατηγικό Σχέδιο 2015-2019 Δήμου Ξάνθης- Α' φάση επιχειρησιακού σχεδίου, Διαθέσιμο: https://www.cityofxanthi.gr/images/katevasma/pdfs/epixirisiako/Epix_sxedio_2015-2019_A.pdf [Πρόσβαση 21 Αυγούστου 2016]
- Δήμος Ξάνθης (2015), Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης -B' φάση, Διαθέσιμο https://www.cityofxanthi.gr/images/katevasma/pdfs/epixirisiako/Epix_sxedio_2015-2019_B.pdf [Πρόσβαση 21 Αυγούστου 2016]

- ΕΕΤΑΑ (2011), Οδηγός κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Δήμων, Διαθέσιμο: <http://www.daa.gov.gr/newsite/images/stories/2012/odigos.pdf> [Πρόσβαση 17 Ιουλίου 2016]
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός, Διαθέσιμο: http://library.tee.gr/digital/m2147/m2147_contents.htm [Πρόσβαση 21 Αυγούστου 2016]
- Κατσιμίγας Κ. (2005), Ημερίδα ΤΕΕ Θράκης, «Βιοκλιματικός Σχεδιασμός κτιρίων και περιβάλλοντα χώρου», Διαθέσιμο: <https://katsimigas.wordpress.com/bioklimatismos/> [Πρόσβαση 29 Ιουλίου 2016]
- Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ) (2002), Βιοκλιματικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα: Ενεργειακή Απόδοση και Κατευθύνσεις, Διαθέσιμο: http://www.cres.gr/kape/education/bioclimate_brochure.pdf [Πρόσβαση 2 Αυγούστου 2016]
- Μπάκα Π. (2009), Περιβαλλοντικές συνιστώσες του σχεδιασμού και της οικιστικής ανάπτυξης, Μεταπτυχιακή παρουσίαση, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Διαθέσιμο: <http://courses.arch.ntua.gr/fsr/134492/O%20BIOKLIMATIKOS%20SXEDIASMOS%20STON%20ASTIKO%20DHMOSIO%20XVRO.ppt> [Πρόσβαση 04 Αυγούστου 2016]
- Μπουγατιώτη Μ. (2009), Το αστικό μικροκλίμα. Βιοκλιματικές παρεμβάσεις για τη βελτίωσή του, Σημειώσεις για το μάθημα Βιοκλιματικός σχεδιασμός, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Διαθέσιμο: file:///C:/Users/User/Downloads/Shmeiwseis_Bougiatioti.pdf [Πρόσβαση 02 Αυγούστου 2016]
- Σύνοδος των Υπουργών Χωροταξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007), Γλωσσάριο Χωροταξίας, Διαθέσιμο: <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=c5MCXpdpLNE%3D&tabid=322&language=el-GR> [Πρόσβαση 3 Αυγούστου 2016]
- Τύπου Σ. (2011), Στρατηγικές διαστάσεις πολεοδομικού σχεδιασμού και προϋποθέσεις εφαρμογής Διοίκησης έργου σε επεκτάσεις Σχεδίου Πόλεως, Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διαθέσιμο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14837/3/ΤypouSarantisMsc2011.pdf> [Πρόσβαση 3 Αυγούστου 2016]

- Χρυσομαλλίδου, Ν., Θεοδοσίου, Θ., και Τσικαλουδάκη, (2004), Αειφόρος ανάπτυξη ελευθέρων χώρων σε αστικό περιβάλλον. Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη Τ. Ε. Ε Μ1162

ΒΙΒΛΙΑ:

- Παπαπετρόπουλος Α. (2009), “Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη”, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Σκουρή Β. (1991), “Χωροταξικό και πολεοδομικό δίκαιο”, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

ΔΙΑΔΙΚΤΥΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ:

- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513&language=el-GR>, Χωροταξικός Σχεδιασμός Εθνικού Επιπέδου, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=377&language=el-GR>, Εθνική Πολιτική Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας